

vestnik

Letnik XXXI.

Celovec, petek, 4. junij 1976

Štev. 23 (1764)

Koroški Slovenci smo za sporazumno rešitev in zato tudi za nadaljevanje razgovorov

Čeprav bi oblika dosedanjega zamudnega reševanja odnosno ne-reševanja člena 7 državne pogodbe, zlasti tudi spričo zadnjih izjav predsednikov koroških strank, ki ne kažejo nobene pripravljenosti, da bi odstopili od preštevavanja, upravičevala ostrejšo demonstrativno politiko, smo se koroški Slovenci dosledni svojemu političnemu konceptu sporazumnega reševanja med vlado in zakonodajalcem ter prizadeto manjšino odzvali povabilu za nadaljnje razgovore, da zagotovimo slovenski narodni skupnosti v zaščito njenih pravic in njenega značaja vsaj znosne življenjske pogoje.

S tem želimo ponovno potrditi svojo pripravljenost, da prispevamo svoje k izboljšanju vzdušja v

cam, kakor jih vsebuje člen 7, ali svojim načelnim pogledom na njegovo rešitev.

To je spričo nekaterih zavajalnih poročil v tisku in drugih obveščevalnih sredstvih potrebno nedvoumno poudariti.

Tako je za nas slej ko prej nesprejemljivo sleherni reševanje s povezovanjem kakršne koli oblike preštevavanja ali na osnovi „sorazmernega pomembnega števila“ slovenske narodne skupnosti, kar bi pomenilo eklatantno kršenje in dejansko revizijo manjšinsko-varstvenih določil državne pogodbe.

Koroški Slovenci pa smo pripravljene, pridržujoč si svoje pravno gledanje na obveznost in pravice iz državne pogodbe, iskati skupno sporazumno praktično rešitev našega vprašanja, v kolikor bi le-ta zagotovila obstoj in nemoten razvoj naše narodne skupnosti na vseh področjih sodobnega družbenega življenja.

In v tej smeri so se odvijali tudi topot razgovorov med eksperti, ki so pripravili osnutek tako imenovanega zakona o narodnih skupnostih, in predstavniki slovenske narodne skupnosti, ki so po drugi strani iznašali svoje predstave in kritične pripombe, pa tudi nedvoumne odklonitve glede posameznih določil osnutka. Pri tem so še številne bistvene divergence ne le v oceni osnutka, marveč zlasti tudi glede izhodišč in smotra za pragmatično reševanje odprlih vprašanj.

To se izraža posebej v različnih pogledih na pomen in vsebino slovenskega uradnega jezika, na krajeno območje posameznih predvidenih rešitev in ne nazadnje na smoter rešitve, ki po našem ne sme predvidevati le cementiranje trenutnega stanja, to je posledica neprekinjene protimanjšinske politike, marveč mora vsebovati popravilo tozadevne škode s pospeševanjem vsesplošnega razvoja slovenske narodne skupnosti, ki hoče živeti in se polnopravno razvijati na svoji domači zemlji.

Treba je priznati, da kažejo eksperti v tej smeri za naše težnje razumevanje in poskušajo v marsičem priti nasproti našim predstavam, odločali pa bodo šele stranke in zakonodajalec in se bo šele potem videlo, ali gre za nov stvaren pristop ali le za ponovitev igre, kakor pri pogajanjih za kulturno avtonomijo, ko so manjšini naprtli krivdo za prekinitve razgovorov, ker rešitve sami nikdar niso hoteli.

Nekatere izjave koroških nacionalistov vsekakor kažejo v to smer. Koroški Slovenci pa smo na razgovorih ponovno poudarili, da smo pripravljene za sporazumno rešitev in za nadaljevanje razgovorov tudi še za daljši čas, ker smo mneneja, da je ob stvarnem pristopu, kakor pride do izraza pri razgovorih z eksperti, mogoče najti zblizanje stališč in s tem osnovo za sporazumno znosno rešitev.

Mladi socialisti na Koroškem:

Zahtevamo prepoved KHD in vseh protimanjšinskih, neonacističnih organizacij

Zveza socialističnih študentov Avstrije (VSSiÖ) je ta teden odgovorila na „ukor“, ki ga je dobila s strani vodstva stranke zaradi svojega sodelovanja pri nedavni demonstraciji na dunajski univerzi, kjer je — kakor smo poročali — skupaj z drugimi demokratičnimi študentskimi organizacijami protestirala zaradi protislovenskih provokacij neonacističnih sil. VSSiÖ poudarja, da se sicer priznava k programu stranke, vendar pa ima v manjšinskem vprašanju nasprotno stališče od koroške SPÖ, medtem ko od zvezne vlade zahteva brezpogojno in popolno izvedbo člena 7 državne pogodbe. In še posebej je VSSiÖ poudarila, da se v ničemer ne distancira od protifašistične demonstracije dne 18. maja.

Še bolj jasno in odločno stališče pa je te dni zavzela Socialistična mladina Koroške (SJ). Izrekla se je proti slehernemu ugotavljanju manjšine, ker tako štetje nasprotuje členu 7. Zahtevala je prepoved koroškega Heimatdiensta ter vseh protimanjšinskih, neonacističnih organizacij in propagande, hkrati pa je zahtevala uvedbo postopka za izključitev iz stran-

Kritična ocena avstrijske manjšinske politike

V Ljubljani je bilo prejšnji teden posvetovanje o vprašanjih slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Prireditelja sta bila Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani ter Zavod za migracije in narodnosti v Zagrebu, sodelovali pa so znani strokovnjaki iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin.

Na posvetovanju so obravnavali predvsem mednarodno-pravne vidike položaja obeh manjšin v Avstriji ter z znanstvenimi prijemi kritično ocenili zlasti oba zakonska osnutka (mišljena sta tako imenovani zakon o narodnostnih skupnostih ter novelizacija zakona o ljudskih štetjih), ki ju Avstrija skuša predstaviti kot „ureditev, ki bo lahko zvor drugim“.

Poglavitna ugotovitev znanstvenega posveta jugoslovanskih strokovnjakov za mednarodno pravo in manjšinska vprašanja pa je prav nasprotna: udeleženci posveta so namreč ugotovili, da sta temeljni značilnosti obeh zakonskih predlogov v tem, da ne pomenita niti najbolj skromne uresničitve člena 7 državne pogodbe; nadaljevanje takšne prakse manjšinske zaščite, kot so jo doslej pojmovali odgovorne politične sile v Avstriji in še posebej na Koroškem ter Gradiščanskem, pa bi v zadnji konsekvenci lahko privedlo celo do etnocida — kajti po kriterijih, ki so se izoblikovali v zadnjem času v Združenih narodih, takšna politika predstavlja celo zametke sekundarnega (posrednega) genocida.

Do te, za Avstrijo in njeno manjšinsko politiko vse prej kot pozitivne ocene so udeleženci posveta prišli na podlagi vrste uvodnih referatov in temeljite razprave (obširneje poročamo o posvetu na 2. strani današnje številke — op. ured.). Ob koncu pa so sprejeli posebno izjavo o položaju slovenske in hrvaške narodne manjšine v republiki Avstriji, ki jo bomo zaradi obsežnosti in tehnosti v celoti objavili v prihodnji številki našega lista.

Demonstracija na Dunaju za pravice manjšin v Avstriji

V ponedeljek, torej isti dan, ko so bili na Dunaju pogovori med strokovnjaki vlade in strank ter predstavniki obeh osrednjih slovenskih organizacij, je avstrijska prestolnica doživela mogočno solidarnostno demonstracijo v podporo boju koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov za doseg pravic, zagotovljenih v členu 7 državne pogodbe. Kot organizatorji demonstracije so nastopali Avstrijsko odporniško gibanje, Avstrijska visokošolska zveza, Hrvatski akademski klub ter Klub slovenskih študentov na Dunaju, solidarno pa so se jim pridružile še številne druge demokratične organizacije — od katoliških preko socialističnih do komunističnih; pa tudi Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev sta organi-

zatorjem zagotovila, da vidita v demonstraciji „učinkovito podporo boja slovenske narodne skupnosti na Koroškem za polno enakopravnost na podlagi pravic, zagotovljenih v državni pogodbi“.

Demonstracije se je udeležilo okoli 3000 ljudi („uradni“ ocenjevalci so podobno kot pri takih prireditvah na Koroškem najmanj polovico udeležencev enostavno „spregledali“), ki so s transparenti in gesli v nemškem, slovenskem in hrvaškem jeziku nedvoumno in glasno izpovedali: da zahtevajo takojšnjo in popolno izvedbo člena 7 brez kakršnega koli ugotavljanja ali preštevavanja manjšine, da terjajo prepoved Heimatdiensta ter vsakršne dejavnosti in propagande proti manjšinam, da protestirajo proti popuščanju vlade pred nemškimi nacionalisti in neonacističnimi elementi, da so solidarni s koroškimi Slovenci in gradiščanskimi Hrvati v njihovem boju za resnično enakopravnost.

Posebej so bile te zahteve izražene tudi v kratkih nagovorih pred sloopjem urada zveznega kanclerja, medtem ko jih je veččlanska delegacija še ustmeno posredovala kanclerju dr. Kreiskemu v dvehurnem pogovoru.

Na zaključnem zborovanju sta poleg predsednika KSS Mirka Borodnika in predstavnika hrvaških akademikov Jugoviča, ki sta opozorila na neizpolnjena določila člena 7 in na oblike protimanjšinske dejavnosti na Koroškem in Gradiščanskem, spregovorila tudi predsednik avstrijskih visokošolcev Georg Krasek ter podpredsednik Avstrijskega odporniškega gibanja Josef Hindels. Posebno Hindels je naglasil potrebo po solidarnosti vseh demokratov in antifašistov in je omenil veliki delež, ki so ga prispevali koroški Slovenci v boju proti fašizmu. Opozoril pa je tudi na vpliv, ki ga v Avstriji še vedno ali že spet imajo stari in novi pristaši nacistične miselnosti ter se v tej zvezi izrekel proti „hochgradige Hitler-Jungen“ (kot takšen se je svoječasno pobahal deželni glavar Wagner).

Zastopniki mednarodnega tiska so obiskali Koroško

Skupina mednarodnih novinarjev, zastopnikov in dopisnikov uglednih časopisov, agencij in radijskih postaj iz obeh Nemčij, Francije, Italije, Jugoslavije, Sovjetske zveze, Madžarske, LR Kitajske, Amerike, Nizozemske, Belgije, Velike Britanije in Avstrije, je bivala v začetku tega tedna na obisku na Koroškem, kamor jih je dežela povabila v okviru tako imenovanega „1000-letnega jubileja“.

Sporod tridnevnega bivanja na Koroškem je med drugim obsegal pogovore s predsedniki treh v deželni zboru zastopanih strank, pogovore s predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev, pogovor z zastopniki koroškega Heimatdiensta, obiske raznih ustanov in zgodovinskih krajev, pa tudi ogled slovenske gimnazije v Celovcu, na Južnem Koroškem pa obisk dvojezične ljudske šole ter občino Zelozna Kapla.

Na sedežu ZSO sta skupino novinarjev sprejela tajnik dipl. inž. Feliks Wieser in član izvršnega odbora Teodor Domej. V daljšem pogovoru sta jih seznanila s položajem in problemi koroških Slovencev ter jim izročila tudi obsežno dokumentacijo.

smislu načel sklepne akta hel-sinške konference in korist mirnega sožitja v deželi in ublažitev napetih odnosov med sosednjima državama. Jasno pa je, da se pri tem nismo na kakršen koli način odpovedali svojim življenjskim interesom in mednarodno zagotovljenim pravi-

UGOTOVITEV PRIZNANIH ZNANSTVENIKOV:

Avstrija postaja kriva delikta po mednarodnem pravu

kajti njena manjšinska politika predstavlja posredni genocid

Tako bi lahko v enem stavku strnili ugotovitve, do katerih so prišli številni priznani znanstveniki in akademiki iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin, ki so prejšnji petek sodelovali na ljubljanskem posvetovanju o aktualnih vprašanjih slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Posvet sta skupaj priredila Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani ter Zavod za migracije in narodnosti v Zagrebu. Dopoldanskemu delu posvetovanja pa so poleg drugih uglednih osebnosti prisostvovali tudi člana predsedstva SR Slovenije Vida Tomšič in Josip Vidmar (ki je zbor pozdravil v imenu Slovenske akademije znanosti in umetnosti) ter predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič, kar vsekakor dokazuje, da pripisujejo tem vprašanjem v Sloveniji izredno velik pomen.

„Kako absurdno je, če so danes pravice manjšin še zmeraj problem za nekatere visoko razvite države, ki se ponašajo z visoko razvito demokracijo.“ Te besede Edvarda Kardelja, ki jih je v svoji uvodni besedi navedel ravnatelj ljubljanskega Inštituta za narodnostna vprašanja dr. Janko Jeri, so kakor nalašč primerne za konkretni problem Avstrije in njenih obveznosti po mednarodnem pravu, še posebej po državni pogodbi iz leta 1955 in njenem 7. členu. Medtem ko jugoslovanski, pa tudi avstrijski strokovnjaki ugotavljajo, da so zaščitna določila iz te pogodbe še vedno toliko kot neizpolnjene, nastopajo avstrijski predstavniki na mednarodnih forumih z neresničnimi trditvami, da je Avstrija svoje obveznosti do manjšin razen malih izjem že izpolnila (deloma menda še preveč!), v kolikor pa tozadevna določila še niso izpolnjena, pripravlja „ureditev, ki bo lahko za vzor tudi drugim“ — pri čemer mislijo predvsem tako imenovani zakon o narodnostnih skupnostih.

Da pa gre pri tej „vzorni ureditvi“ za vse kaj drugega kot za vzorno ureditev, je bilo zelo jasno prikazano na posvetu, kjer so priznani strokovnjaki ugotovili, kaj omenjeni zakon o narodnostnih skupnostih, ki pa je neločljivo povezan z novelizacijo zakona o ljudskih štetjih, pomeni v luči dosedanje, sedanje in bodoče avstrijske prakse manjšinske zaščite, oziroma kako se ob teh dveh načrtih kaže uresničevanje sprejetih mednarodnih obveznosti zlasti v luči novejših spoznanj o manjšinski zaščiti.

Tako je profesor mednarodnega prava na ljubljanski univerzi dr. Borut Bohte, ki je skupaj s profesorjem dr. Budislavom Vukasom iz Zagreba nakazal mednarodnopravne vidike položaja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, ugotovil, da obveze, ki jih je Avstrija sprejela za zaščito svojih manjšin, tako po obliki kot mednarodnopravnih aktih, kakršna je tudi državna pogodba o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije, terjajo, da s posebnimi zaščitnimi ukrepi pospešuje razvoj manjšin. Pri svojem izvajanju se je dr. Bohte opiral na ugotovitve organov OZN (kjer redno deluje kot delegat Jugoslavije) ter je upošteval načela in stališča Združenih narodov o zaščiti manjšin, med katerimi je pomembno zlasti tisto, da pravic manjšin ni mogoče povezovati z njihovo številčno močjo.

Avstrija vendar teh formalnopravnih obveznosti ne izpolnjuje v duhu načela „bona fide“ (vestno in pošteno), je naglasil dr. Bohte, temveč zelo formalno, ko prikazuje svojo notranjo zakonodajo v najlepši luči, v resnici pa reducira manjšinsko zaščito do izničjenja. „To pa po novejši terminologiji, izoblikovani v mednarodnih telesih, predstavlja sekundarni (posredni) genocid, Avstrija pa postaja kriva delikta po mednarodnem pravu.“ Kot nadaljnji problem, tesno povezan s prvim, je dr. Bohte označil

dejstvo, da Avstrija dopušča ozračje, ugodno za protimanjšinsko dejavnost in za oblasno obnašanje organizacij, ki ne diktirajo samo takšne politike Avstrije do manjšin, temveč predstavljajo tudi tisto plat, ki jo zajemajo denacifikacijski člani državne pogodbe, oživljajo velenemštvo in celo zametke neonacizma.

Obveznosti Avstrije pa ne izhajajo samo iz državne pogodbe, je opozoril koreferent dr. Vukas, marveč poleg tega tudi iz vrste regionalnih in univerzalnih dokumentov. Čeprav je v njih govora o oblikih pravicah človeka, pripadajo te pravice posebej tudi manjšinam, saj neposredno pomagajo ohranjati njihove značilnosti. Mimo dokumentov, h katerim je posebej pristopila tudi Avstrija, pa gre zlasti za načelne postavke iz helsinške sklepne listine, je menil dr. Vukas. In posebej je bilo ugotovljeno: „Kar pa zadeva temeljni dokument za zaščito Slovencev in Hrvatov v Avstriji, je avstrijska državna pogodba dovolj jasna in celo po ponovni avstrijski judikaturi samoizvedbena (selfexecuting), to se pravi, da njena določila ne potrebujejo nobenih posebnih izvedbenih aktov.“ Zato sta referenta oba zakonska osnutka upravičeno in pravilno ocenila kot člena v verigi poslopnega zmanjševanja obsega in vsebine manjšinske zaščite.

Osnutek zakona o narodnostnih skupnostih je posebno dobro karakteriziral tudi prof. dr. Janko Pleterski z ljubljanske univerze, ki je dejal, da 39 gostobesednih paragrafov zakonskega načrta izničuje pet kratkih, toda zelo jasnih odstavkov sedmega člena avstrijske pogodbe in skuša zakriti dejstvo,

da Avstrija teh svojih jasnih obveznosti vseh 21 let, odkar veljajo, ni izpolnjevala, pač pa je sistematično izpodkopavala pravice manjšin, slovenske in hrvaške, ki ju ta člen varuje. Oba zakonska načrta — novelo o ljudskih štetjih in zakon o narodnostnih skupnostih — je treba gledati kot nedeljivo celoto, je poudaril dr. Pleterski ter opozoril, da zakon o narodnostnih skupnostih brez ugotavljanja manjšine (ali štetja posebne vrste) sploh ni izvedljiv. Kritično je ocenil tudi vnašanje določil senžermenske pogodbe iz leta 1919, ki imajo — kot je dejal referent — izključni namen omogočiti pravno podlago za preštevane, čeprav avstrijska državna pogodba, ki takšnega določila ne pozna, kot lex posterior izloča senžermensko pogodbo kot pravni dokument. Svoja izvajanja je dr. Pleterski zaključil z ugotovitvijo, da razkriva osnutek zakona o narodnostnih skupnostih težnjo po zmanjševanju uveljavljenih pravic ter potrjuje vso protimanjšinsko dejavnost zadnjih dveh desetletij — od šolskega zakona iz leta 1959, ki je odpravil obvezno dvojezično osnovno šolo, pa do podiranja napisov leta 1972.

Zgodovinski pregled dejanskega položaja Slovencev na Koroškem s posebnim ozirom na oba omenjena zakonska osnutka je podal dr. Tone Zorn, sodelavec Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani. Med pozitivnimi elementi je omenil vse večjo podporo, ki jo manjšinam v Avstriji nudijo demokratične sile večinskega naroda; prav tako je opozoril tudi na sedanja pogajanja med vlado in predstavniki manjšinskih osrednjih organizacij. Kljub vsemu temu pa se — kakor je ugotovil dr. Zorn — stvarni in omejitvi obseg manjšinske zaščite krči, in sicer zaradi koncesij, ki jih pristojni dejavniki dajejo nacionalističnim silam. Analizo števnih metod v Avstriji in posebej na Koroškem pa je podal profesor dr. Vladimir Klemenčič, ki je menil, da novela k zakonu o ljudskih štetjih omogoča poljubno metodo in tako predstavlja nov inštrument za še bolj intenzivne oblike pritiska na Slovence kot doslej; zlasti pa novela k zakonu o štetju tudi ne pred-

Pomembni delovni zmagi

Proga Beograd-Bar

ENA NAJATRAKTIVNEJŠIH NA SVETU

Ob koncu minulega tedna so slovesno izročili prometu železniško progo Beograd—Bar, ki je po splošni oceni ena najsodobnejših, hkrati pa tehnično najtežjih in najatraktivnejših na svetu sploh.

Zamisel o izgradnji železniške povezave med Beogradom in Jadranskim morjem sega že v leto 1855, vendar je takrat ostalo vse le pri lepi zamisli. Resneje so začeli ta načrt uresničevati šele po drugi svetovni vojni ter so progo z večkratnimi prekinitvami gradili od leta 1952 dalje.

Proga je dolga 476 kilometrov ter je speljana po prepadnih stenah; okoli 115 kilometrov proge pa so morali sploh „izsekati“ iz skalnatih masivov, kajti na celotni trasi so prebili 245 predorov ter zgradili 214 mostov in viaduktov v skupni dolžini kakih 16 kilometrov. Najdaljši predor na progi Beograd—Bar (Sozina) meri 6970 metrov, najdaljši most v dolžini 498 metrov je speljan preko Male Rijeke, hkrati pa je z višino 201 m to tudi najvišji most ne le na progi, ampak sploh v Evropi ter upravičeno velja za mojstrovino graditeljev te proge.

Dograditev železniške proge Beograd—Bar pomeni veliko pridobitev za vso Jugoslavijo, zlasti pa še za Črno goro, ki je s tem dobila novo povezavo s svetom.

Letališče v Mariboru

POMENI NOVO OKNO V SVET

Prav tako konec minulega tedna je bila slovesna otvoritev novega letališča v Mariboru. Z gradnjo so pričeli 4. aprila 1974, zdaj pa razpolaga letišče z vzletno-pristajalno stezo, ki je široka 45 in dolga 2500 metrov, z letališko ploščadjo v velikosti 150 krat 112 metrov, z restavracijo, skladiščem, velikim parkiriščem in drugimi potrebnimi prostori ter službami za potniški, blagovni in mednarodni promet.

Z dograditvijo letališča bo že to nedeljo vzpostavljena redna letalska povezava med Mariborom (in s tem severovzhodno Slovenijo) in Beogradom. Poslej bodo letala iz Beograda letela v Maribor vsak dan razen ob sobotah. V prvi vrsti pa bo nova letalska linija namenjena poslovnim krogom obeh mest, ki navezujeta čedalje tesnejše stike.

videva nikakršnih sankcij zoper stalistične manipulacije.

Podrobneje o položaju gradščanskih Hrvatov sta udeležencem posveta govorila profesor Mirko Valentič in Mirjana Domini z Zavoda za migracije in narodnosti v Zagrebu. Podobno kot referenti, ki so orisali problematiko koroških Slovencev, sta tudi zagrebška strokovnjaka prišla do ugotovitve, da zakonska osnutka, ki ju Avstrija napoveduje kot „vzorno rešitev“ nikakor ne predstavljata koraka naprej, ampak nasprotno le nadaljevanje fiste protimanjšinske politike, ki se nevarno oddaljuje od duha in črke določil državne pogodbe.

Uvodoma je udeležence posvetovanja v imenu Slovenske akademije znanosti in umetnosti pozdra-

vil akademik Josip Vidmar, ki je dejal, da se Akademija v celoti strinja s skrbmi, ki jih ima slovenska javnost s slovensko manjšino na Koroškem. „Akademija se zaveda tega, da če ni mogoče tega vprašanja urediti na osnovi človečanske zavesti, na osnovi pravice slehernega posameznika do samoopredelitve in na osnovi mednarodnih pogodb, da je treba te pravice tukaj na juridičen in političen znanstveni način ugotoviti in jih pripraviti tako, da bomo z njimi lahko nastopili pred svetovno javnostjo.“ Vidmar je zagotovil, da se Akademija te naloge popolnoma zaveda in da bo skušala v sakem oziru to posvetovanje in njegove rezultate podpreti s svojo avtoriteto in s svojim znanstvenim aparatom.

Akademik Vidmar je opozoril na tako imenovani „prastrah“, „ki ba je eksistira v Avstriji in ki izvaja na našo manjšino popolnoma nemogoč pritisk“; prav tako pa je omenil tudi demokratične sile, „ki se upirajo nasilju nad slovensko manjšino in nad vsemi mahinacijami, ki jih avstrijske stranke s svojimi poskusi novih zakonov in interpretacijami mirovne pogodbe skušajo uveljaviti“. Na te sile moramo apelirati, je dejal akademik Vidmar ter naglasil: „Istočasno pa se moramo zavedati, če se borimo za našo manjšino, da se ne borimo samo za njeno individualno uso- do, temveč da se borimo prav tako za te demokratične elemente v Avstriji, da se borimo za demokratično idejo v svetu in za človečanske odnose med narodi, kakršni morajo obveljati, če naj človeška družba v tako pisani, bi rekel, skupini, kakršno predstavlja Evropa, eksistira in če naj more eksistirati.“ Svoja izvajanja je Vidmar zaključil z ugotovitvijo, da za udeleženci tega posvetovanja „dejansko stoji ne samo vsa Jugoslavija, vsa njena kultura, ampak da stoji za nami ves kulturni svet, ki se zaveda tega, kakšne so človečanske pravice in kakšne naj bodo, zlasti v Evropi 20. stoletja.“

-kl-

Ustanovni občni zbor

Kluba slovenskih občinskih odbornikov

Klub slovenskih občinskih odbornikov, ki deluje kot interesna skupnost komunalnih politikov že od zadnjih občinskih volitev (1973) naprej, je imel v soboto 29. maja svoj ustanovni občni zbor. Tako je Klub tudi formalno postal društvo — z namenom, da pospešuje delo slovenskih občinskih odbornikov v prid občin in slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Po pozdravnih besedah je predsednik Kluba Filip Warasch v krajšem referatu nakazal pomen proračuna v komunalni politiki. Posebno je poudaril, da je važno videti, čemu so namenjene posamezne proračunske postavke, kajti le tako je možno spoznati smer politike vodilnih v občini in iznesti kritiko.

Kakor je povedal v delovnem poročilu vodja klubskega biroja Franc Wedenig, je Klub izdal dva priročnika v slovensčini v obliki slovarjev. Oba priročnika je pripravil zvesti sodelavec in strokovni svetovalec Kluba dr. Pavel Apovnik. Druge dejavnosti Kluba — strokovni seminarji in krajevni sestanki — so bile namenjene informiranju na strokovnem področju in medsebojni povezavi občinskih odbornikov in njenih namestnikov. Pred letom so bili člani na študijskem potovanju po Jugoslaviji. Močno pa se je Klub angažiral, kakor je bilo povedano v delovnem poročilu, za postavitev Koroške enotne liste pri zadnjih deželnozborskih volitvah. O izidu volitev je klubski biro izdelal analizo za posamezne občine dvojezičnega ozemlja.

Kot gost je govoril na občnem zboru prejšnji dolgotletni župan občine Devin-Nabrežina pri Trstu dr. Drago Legiša o nalogah občin na naseljenem območju manjšin z ozirom na regionalno politiko. Po mnenju

predavatelja velja za manjšine še bolj kot za večje narode, da morajo upoštevati v političnem konceptu predvsem gospodarstvo, ker zgolj s kulturno-prosvetnim programom ni možno zagotoviti zdravega razvoja in obstoja. Narodna skupnost si mora biti povsem na jasnem, kako se bo gospodarsko zasidrala. Ustrezne predstave o gospodarstvu v določenem kraju in konkretne koncepte zanj pa je mogoče dobiti le na podlagi predhodnih temeljitih raziskav gospodarskega in socialnega stanja. Z jasnimi, znanstveno dognanimi koncepti o gospodarskem razvoju v občini in pokrajini, ne z gojenjem folklorne tradicije, bo narodna skupnost končno uspela tudi v širšem družbenem pomenu, saj se bo uveljavila kot samozavesten subjekt družbenih dogajanj, je naglasil dr. Legiša.

Občni zbor je izvolil novo predstojništvo, v katerega so bili zvoljeni vsi člani starega odbora in dodatno še mandatarji iz krajev, ki doslej niso bili zastopani v vodstvu organizacije: Filip Warasch (predsednik), Miha Antonič in Rudi Vouk (podpredsednika), Mirko Kert, Feliks Wieser in Janez Mikl bodo tudi v naprej člani predstojništva, v katerega sta bila izvoljena še Janez Hudl iz Globasnice in Herman Jäger iz Skofič. Po sklepu predstojništva bo novemu vodstvu — kot doslej — pripadal kot kooptiran član dr. Pavel Apovnik. V nadzorni odbor so bili izvoljeni: Janko Schörtl (Hodiše) kot predsednik ter Mirko Oraž (Sele) in Franc Smrtnik (Železna Kapla). Dr. Luka Sienčnik (Dobrla vas) pa je postal častni član Kluba.

Boj za pravice manjšin

je boj za demokracijo v državi

Ob spoznanju, da je boj za pravice manjšin hkrati boj za demokratični razvoj v državi sploh, dobiva prizadevanje koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov za doseg popolne in vsestranske enakopravnosti, zlasti pa njihov odpor proti slehernemu ugotavljanju oz. preštevanju kot pogoj za uveljavitev narodnostnih pravic čedalje širšo podporo demokratičnih sil po vsej Avstriji. Za poglobljanje tega „zaveznitva“ v boju za demokratizacijo skupne domovine pa je potrebno, da je večinski narod čim bolj podrobno seznanjen s položajem in problematiko narodnih manjšin.

Temu namenu služi tudi publikacija, ki so jo pred nedavnim skupno izdali Komunistične zveze na Dunaju, v Celovcu, v Gradcu, v Linzu, v Salzburgu in na Tirolskem. V informaciji naj bo povedano, da se te organizacije strogo ločijo od KPÖ, s katero nočejo imeti nobene zveze; očitajo ji, da se je odvrnila od revolucionarnih ciljev in postala reformistična stranka. Glede Sovjetske zveze pa so te organizacije mnenja, da je bil tam spet vzpostavljen kapitalizem; zato podpirajo politiko LR Kitajske. Letos poleti se nameravajo zdaj še ločene skupine združiti v vseavstrijsko organizacijo, ki se bo imenovala „Kommunistischer Bund Österreichs“.

Omenjena brošura nosi naslov „Gegen jede Minderheitenfeststellung — Für die volle Gleichberechtigung der Minderheiten in Österreich!“ (Proti slehernemu ugotavljanju manjšin — Za popolno enakopravnost manjšin v Avstriji). Kot manjšine so navedeni Čehi in Slovaki na Dunaju, Cigani, Madžari in Hrvati na Gradiščanskem ter Slovenci na Koroškem in Štajerskem, medtem ko so Židje omenjeni le kot verska skupina, ki je sicer že povsem asimilirana. Odnos do manjšin je v publikaciji takole prikazan: Avstrijska buržoazija zasleduje namram manjšinam že od nekdaj politiko zapostavljanja in diskriminacije. Vzroki za tako politiko so pogojeni v kapitalističnem družbenem redu, h katerega metodam že vedno spada načelo „deli in vladaj“ — se pravi cepitev ljudstva. Temu služi vsa šovinistična gonja in hujskanje proti Slovincem; vendar pa to ne prihaja samo s strani gotovih organizacij in iz vrst „nepopoljšljivih“ — danes je po mnenju Komunističnih zvez socialdemokracija glavni nosilec

reakcionarne šovinistične politike.

Glede načrtovanega zakona o narodnostnih skupnostih je v brošuri rečeno, da se glede na to, kako ga bodo morda še modificirali, ostane njegovo jedro nadaljnje teptanje pravic manjšin in diskriminacija. Name-ravano štetje posebne vrste pa je označeno kot popolnoma nedemokratičen in reakcionaren ukrep, kajti z njim hočejo meščanske stranke napraviti elementarne pravice delov avstrijskega ljudstva odvisne od številke oz. od odstotkov; poleg tega pa bi to

pomenilo nadaljevanje šovinistične gonje in nacionalistične zastrupitve nemško govorečih ljudi, s tem pa cepitev ljudstva. Zato je zavrnitev ugotavljanja manjšin in zakona o „pospeševanju“, ki pa prav tako določa štetje, v interesu vseh avstrijskih delovnih ljudi, kajti šovinizem in cepitev nikakor nista v korist prebivalstva Avstrije.

Na konkretnih primerih prikazuje brošura diskriminacijo koroških Slovencev, zapostavljanje pred uradi in sodišči, v šoli in v vojski; razlaga vlogo teorije o vindišarjih, ki je eden najbolj zgovornih primerov vnašanja razdora med ljudstvo; v zgodovinskem delu sta prikazana čas okoli leta 1920 ter doba med obema vojnama in široko mesto je posvečeno protifašističnemu boju, v katerem je sodelovalo mnogo koroških Slovencev. Nadalje so v brošuri ovrženi „argumenti“, ki jih navajajo zagovorniki ugotavljanja manjšine; današnja koroška „stvarnost“ pa je med drugim prikazana na podlagi člankov iz nemškega tiska, govorov politikov in hujskaških prireditelj znanih nacionalističnih organizacij. Med drugim vsebuje brošura tudi poziv avstrijski sindikalni zvezi (ÖGB), naj zavzame jasno stališče proti preštevanju manjšin.

Nagrada Veiterju

Združenje sudetskih Nemcev bo svojo letošnjo Karlovo nagrado podelilo profesorju Theodorju Veiterju, generalnemu sekretarju društva za študij svetovnega begunskega problema (AWR). Nagrado prejme prof. Veiter za svoje delo v službi beguncev iz vsega sveta, poleg tega pa za svoje zasluge pri formuliranju in raziskavi prava narodnostnih skupnosti in manjšin.

APZ „Tone Tomšič“ v Ljubljani praznuje letos dvojni jubilej

Akademski pevski zbor „Tone Tomšič“ v Ljubljani obhaja letos kar dvojni jubilej: 30-letnico povojnega delovanja in 50-letnico ustanovitve moškega APZ, katerega delo je potem prekinila druga svetovna vojna.

Osrednji zbor slovenskih študentov, ki nosi danes ime narodnega heroja Toneta Tomšiča, je za svoj jubilej pripravil več prireditev. Poleg sodelovanja pri vseh pomembnejših proslavah, kot so bile stoletnica Cankarjevega rojstva, 35-letnica vstaje, mesec mladosti in podobne, je APZ „Tone Tomšič“ priredil v torek svoj letni koncert v dvorani Slovenske filharmonije. Osrednja proslava jubileja Akademskega pevskega zbora pa bo v petek 11. junija v poletnem gledališču Križank, kjer bodo ponovili spored že omenjenega letnega koncerta, pri čemer pa bodo del sporeda pod vodstvom prvega dirigenta Radovana Gobca izvajali vsi dosedanja člani APZ. Koncertu, ki ga bo prenašala tudi televizija, bo sledilo tovariško srečanje.

Ob jubileju APZ „Tone Tomšič“ so izšle tudi jubilejne plošče in kasete s posnetki značilnih pesmi, ki sta jih akademska zbora pela v raznih obdobjih; predvojni moški APZ predstavlja znamenita pesem „Lipa“, ostale pesmi pa je pel mešani APZ „Tone Tomšič“ v teku svojega 30-letnega delovanja po vojni. Prav tako je bila izdana obsežna koncertna knjižica, ki vsebuje prispevke dosedanjih dirigentov Radovana Gobca, Janeza Boleta, Lojze Lebiča, Marka Muniha in Jožeta Fürsta, spominske zapiske o treh povojnih pevskih generacijah, o predvojnem Akademskem pevskem zboru in o umetniškem delu APZ po vojni, poleg tega pa še vrsto statističnega gradiva, fotografij in drugih podatkov iz življenja in delovanja tega ne samo doma, ampak tudi daleč po svetu znanega in priznanega slovenskega ansambla. Njemu in njegovemu dvojnemu jubileju pa je končno posvečena tudi še razstava, ki z zanimivim dokumentarnim gradivom prikazuje razvoj in dosežke dosegke Akademskega pevskega zbora „Tone Tomšič“ v Ljubljani.

Beseda soseda v deželi ostane izrečena v prazno če je sosed noče slišati

Pod geslom „Beseda soseda v deželi“ je celovška galerija Hildebrand priredila prejšnji ponedeljek literarni večer, na katerem sta koroška slovenska pesnika Andrej Kokot in Valentin Polanšek brala iz svojih del. Predstavila sta se z izborom pesmi, ki sta jih v glavnem sama tudi prevedla v nemščino; ker pa so med poslušalci daleč prevladovali Slovenci, sta svoje pesnitve brala seveda tudi v slovenskem izvirniku.

Merodajnim činiteljem pri galeriji Hildebrand brez dvoma gre priznanje in zahvala za organizacijo večera, ki naj bi prispeval k medsebojnemu spoznavanju in s tem tudi boljšemu razumevanju med obema narodoma v deželi.

Žal pa je treba ugotoviti, da je beseda slovenskega soseda v deželi tudi tokrat — kakor že večkrat ob različnih priložnostih — precej izvenela v prazno, kajti nemški sosed je očitno ni hotel slišati. Udeležba na prireditvi, namenjeni predvsem nemško govoreči publiki (kajti Slovenci svoje pesnike lahko poslušamo tudi na lastnih prireditvah), je bila spet enkrat dokaz, kakšen odnos kaže „kulturni“ večinski narod na Koroškem do svojega slovenskega soseda v deželi. Ali je ta odnos merilo kulturnosti ali pa izraz neke herrenvolkovske vzvišenosti, ni tako važno — v obeh primerih je vsekakor porazen!

V zadnjem delu je govora o členu 7, o njegovem nastanku, pa tudi o njegovih pomanjkljivostih, ki — kakor je rečeno v brošuri — nasprotnikom manjšin omogočajo, da ga in-

terpretirajo v smislu svojih šovinističnih namenov. Po mnenju avtorjev brošure se boj za uresničitev člena 7 ne sme voditi v duhu zaupanja v državo, ki že od nekdaj tepta pravice manjšin. Treba se je boriti za konkretne pravice, ki pa morajo biti orisane tako, da so nedvoumne in ne dopuščajo nikakršnih zlonamernih interpretacij. Komunistične zveze se zavzemajo za pravico do dvojezičnega pouka za vse manjšine neodvisno od njihovega števila, kraja bivanja in določenega ozemlja; do uporabe lastnega jezika v neposrednem jezikovnem kontaktu pri uradih in sodiščih na celotnem dvojezičnem ozemlju, vključno Beljak in Celovec, in v vseh instancah, s pomočjo tolmača pa do uporabe lastnega jezika v uradnih zadevah tudi v ostali Avstriji; dvojezične napise vseh vrst (ne samo krajevne table) na celotnem dvojezičnem ozemlju okrajev Šmohor, Beljak, Celovec in Velikovec, še posebej pa zakon o prepovedi vsake diskriminacije manjšin.

Cena brošure, ki obsega 62 strani ter je opremljena s številnimi slikami, kartami in faksimili, znaša samo 6 šilingov. Dobite jo v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, naročiti pa jo je mogoče tudi na naslov: Kristijan Schellander, Siebenbrunnengasse 18/8, 1050 Wien/Dunaj.

O B S T O L E T N I C I R O J S T V A I V A N A C A N K A R J A

(6. nadaljevanje)

Zdaj pa je vprašanje: kje je izhod iz tega bankrota, iz te brezposelnosti? Na to vprašanje nam je nehoti in nevede prav lepo in natančno odgovoril tisti principijelni narodnjak, ko je zasmehoval vprašal: Zakaj pa ne pišete za ljudstvo? —

Lepo in pravično nam je odgovoril, povedal je tisto, kar smo že mi zdavnaj čutili in hoteli v svojem srcu: zgodi naj se, kakor se mora zgoditi: z ljudstvom, k ljudstvu. Kadar pogine — in Bog daj, da bi stv. — kmalu zgodilo — ta gnila, z vsemi hudimi in naglavnimi grehi obložena družba, takrat ne sme poginiti z jno, kar so zgradili v njenem okrutnem suženstvu naši kulturni delavci. Takrat se bo pokazalo, da so naši kulturni delavci v suženstvu krivične in nepoštenne družbe delali za ljudstvo, da bo ljudstvo, kadar postavi svojo težko nogo na tilnik temu zlaganemu narodnjstvu, da bo ljudstvo trgalo sadove s tistega drevesa, ki so ga kulturni tlačani za svoje nevaležne gospodarje sadili ter ga gnojili s svojo srečno krvjo! — Vse, kar so delali in kar so ustvarili, vse, za kar so trpeli in umrli naši delavci — od Trubarja in Dalmatina, od Matije Gubca in puntarskih kmetov — od Prešerna in Ketteja in do vseh tistih, ki trpe in delajo v sramote polni sedanosti — vse tisto bo nekoč svobodna last svobodnega ljudstva! —

Takih besed se ustraši principijelno navdušeni narodnjak. Prestraši se in pravi: Saj sem jaz tudi za ljudstvo! To pravi posebno takrat, kadar so volitve blizu. Zakaj principijelno navdušeni narodnjaki imajo to čudno manijo, da neznanstvo radi zastopajo ljudstvo, kjerkoli, kadarkoli in kakorkoli. — Saj sem jaz tudi za ljudstvo! —

Na vseh koncih in krajih mu leze izpod sukne strah pred ljudstvom in zaničevanje do ljudstva. Nekih starih zaprašenih tradicij, ki jih imenuje narodne svetinje, se drži kakor klop; ljudstvo mu je še zmirom nekaj takega, kar sedi ali stoji pred njim, zakliče trikrat „ži-

Slovensko ljudstvo in slovenska kultura

Predavanje Ivana Cankarja leta 1907 v Trstu

(Marsikaj od tega, kar je takrat povedal Cankar, je v polni meri aktualno tudi še danes.)

vio“ ter izgine nato kakor kafa — do prihodnjih volitev. Njemu ni ljudstvo drugega nič, kakor trobojna zastava, ki roma križem cele Slovenije po različnih narodnih semnjih, zato da listi potem lahko pišejo: „Prišli so tudi naši vrlji Tržčani.“ — Komaj pa se ljudstvo nekoliko zdrami, komaj začne misliti, da trobojnica ni ne edina ne poglavitna reč, temveč da pride najprej telesni blagor in potem šele narodna slovesnost — že je narodnjak razžaljen, kriči in obrekuje to svoje ljudstvo, ki se je tako nenadoma in nepričakovano izvil iz trobojne zastave in ta koreniti narodnjak bi videl najrajši, če bi se tisto slovensko ljudstvo, ki se mu ne ljubi več „živio“ klicati kakemu vodenemu programu, ker ima drugi skrbni preveč — če bi vse tisto ljudstvo dezertiralo v Ameriko, ali makar na luno. — Ob vsaki besedi, ob vsaki kretnji, ob vsakem dejanju pokaže ocilindren narodnjak, da mu je ljudstvo zoperno, da se ga naravnost boji. Ob vsaki svoji besedi, v vsakem svojem volilnem programu in oklicu pokaže, da ima rad — ne ljudstvo, ampak ljudsko ponižnost. Dokler je ljudstvo ponižno, dokler veruje v prazne fraze, dokler nosi zastavo križem domovine in stavi slavoloke in mlaje ocilindrenim in ofrakanim malikom — dotlej je ljudstvo narod, dotlej se imenuje naše dobro, zavedno ljudstvo. — Komaj se zaveda svoje moči in svoje pravice — tedaj je naenkrat zapeljan o ljudstvo, z begano ljudstvo, z eno besedo: ljudstvo — in narodnjak se razžaljen obrne od njega... Zakaj to je najpopolnejša razlaga: navdušen narodnjak

je za ljudske pravice, ne pa za ljudsko pravico. Ljudska pravica je samo ena — pravic pa je zelo veliko in imajo najrazličnejša imena; v Trstu jim pravijo svetinje. Za te svetinje — jaz bi res rad enkrat videl, kakšne so — se navdušujejo narodnjaki. Tisto edino, veliko, poslednji pravico sovražijo, ker se je boje; in kadar nam pribori socialna revolucija to veliko poslednjo pravico, nam bo priborila z njo tudi mogočno ljudsko kulturo — in takrat ne bo več prostora ne za tiste sicer vsega spoštovanja vredne svetinje, ne za narod in ne za njegove solzave narodnjake! —

Naj se tem prisiljenim prijateljem ljudstva še tako natanko dokaže, kako puhlo je njih narodnjstvo in da pomeni ravno nekaj nasprotnega, nego pa ljubezen do ljudstva — nazadnje vprašajo popolnoma nedolžno: Kako da nisem prijatelj ljudstva? Saj sem! — Taki so, kakor kranjski klerikalec, ki je pravkar poljulil župniku roko in se nato začudil: Jaz da sem klerikalec? Kaj pa je to klerikalizem? ...

Kakšno sovražstvo do ljudstva? Kaj je to, sovražstvo do ljudstva? Jaz sem prijatelj ljudstva! — Prijatelj je — sinoči pa mu je kralja kožuh vzeli! —

Ni še dolgo tega, kar sem spoznal človeka, ki živi med delavci že petnajst let. Ko je prišel mednje, so ljudje pljuvali nanj, gospod župnik sam se je toliko ponižal, da mu je pljunil v usta — stran, brezverec, antikrist! — Ko je začel delavce poučevati, da jih je najprej šele privedel do spoznanja krivice, kate-

re sužnji so, — ni dobil prostora v celem kraju, skrivati se je moral s svojimi prijatelji v mraku na kakem travniku ali na polju. Kamor se je prikazal, se je prikazalo brž tudi par žandarjev. In ni se zgodilo redkokdaj, da je premišljeval o svojem kulturnem delu med štirimi stenami ter živel na državne stroške. Tudi se mu je pripetilo, da je moral naskrivaj pobegniti iz domovine v svobodno Švico — seveda se je čez par mesecev povrnil ter nadaljeval svoje delo. Danes, po petnajstih letih so tudi tisti delavci strokovno in politično organizirani, stoje v kulturnem oziru visoko nad mnogoterimi diplomiranimi narodnjaki; po žganju ne smrdi več tam, petje ni več brez melodije in brez besed — samo ne verjamem, če bi tiste besede ugajale narodnjakom. Njih knjižnica je bogata in knjige niso nerazrezane, temveč doživel sem veselje, da so rabljene in posvajane take knjige, o katerih pravijo, narodnjaki, da niso pisane za ljudstvo... Tam in takrat sem videl, kaj je resnično, pogumno, vztrajno kulturno delo, ki se ne prestraši ničesar, ki nikoli ne omahuje, nikoli ne obupuje. Ob tem velikem delu se mi je zazdelo moje lastno delo zelo malenkostno in zelo malo koristno. Zakaj spoznal sem, do kod vodi in kam drži edina pot do rešitve ljudstva iz tlačanstva do rešitve kulture iz današnjega bankrota, do rešitve kulturnih delavcev iz sramotne brezposelnosti, iz zaničevanja in ponižanja! —

Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ni dosežen poslednji cilj! Boj za popolno socialno in politično osvobodjenje — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda. Dokler bo ljudstvo suženj družbe, suženj tega anonimnega naroda — dotlej bo tlačanila, dotlej bo brezpravna in ponižana tudi duševna kultura. Boj za osvobodjenje ljudstva je kulturni boj — in kdor ta boj obrekuje, kdor mu postavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.

(Konec)

V Portorožu je bilo 9. mednarodno pisateljsko srečanje

Društvo slovenskih pisateljev in Slovenski center PEN sta letos že devetletno priredila mednarodno pisateljsko srečanje, ki se je odvijalo v dneh od 26. do 30. maja v prostorih hotela Metropol v Portorožu.

Vabilu prireditelja se je odzvalo izredno veliko število pisateljev z vseh delov sveta. Med gosti pa sta bila tudi koroška pesnika Valentin Polanšek in Andrej Kokot.

Na letošnjem srečanju so pisatelji obravnavali doživetje in ustvarjanje v literaturi, neodzivno literaturo ter vprašanje, kaj je pisatelj, ideolog ali kronist. O tem so bila iznešena zanimiva stališča. Med drugimi se je v diskusiji oglašil tudi naš pesnik Valentin Polanšek, ki je spregovoril k zadnji temi, ki je razumljivo pereča tudi za pisca narodne skupnosti. Čeprav so vsi govorniki bili soglasni z ugotovitvijo, da se ideologijo ne da enostavno ločiti od pisatelja-kronista in da tudi slednje ni tako preprosto ločiti eno od drugega. Valentin Polanšek je tozadevno menil, da je slovenski pisec na Koroškem brez dvoma kronist, je pa hkrati tudi sooblikovalec svojega kulturnega okolja,

sveča v katerem živi. Pri tem se pa seveda srečuje s problemi, ki jih pisatelj večinskega naroda ne pozna. Njegova naloga je tudi v tem, da s svojim delom pomaga ohraniti individualnost svojega naroda, njegov jezik in kulturo. To pa mora povedati tudi drugim, v prvi vrsti večini v deželi, kar pa je na Koroškem sila težavno, ker vsi vemo, da Slovenca prezirajo na vseh področjih. Polanšek je nakazal, da celo pisatelji večinskega naroda, predvsem tisti, ki so že dosegli priznanje, odhajajo, ker imajo v tem prostoru premalo odzivnosti oziroma jim prisotna nacionalna mržnja ne daje možnosti, da bi to situacijo premaknili z mrtve točke in to skušajo z drugega okolja. Zato je slovenski pisatelj na Koroškem tembolj zadolžen, da opravlja nalogo kronista in ideologa ter oblikovalca novega bolj naprednega sveta, ki hkrati tudi pomeni cilj enakopravnosti koroškim Slovincem, ki se morajo zanj še vedno boriti.

Letošnje srečanje pisateljev v Portorožu je bilo povezano tudi s 100-letnico rojstva Ivana Cankarja. Prof. Jaro Dolar je pripravil zanimivo razstavo Cankarjevih del, ki so bila prevedena v razne jezike. Cankarju pa so posvetili tudi literarni večer, na katerem so prisotni književniki brali v svojem jeziku odlomek iz Hlapca Jerneja. Med njimi je bil tudi Valentin Polanšek, ki je na tem večeru zastopal Slovence, za njim pa so Cankarja

brali še v osmih drugih jezikih, kar je za udeležence bilo izredno in enkratno doživetje.

V okviru letošnjega srečanja je bila tudi proslava 50-letnice slovenskega centra PEN. Ob tej priložnosti je predsednik Filip Kumbartovič-Kalan podal zgodovino slovenskega centra PEN, ki je in še opravlja veliko funkcijo v zbliževanju med pisatelji različnih narodov sveta.

Ob tej priložnosti je udeležence sprejel tudi piranski župan, ob koncu pa še podpredsednik izvršnega sveta SRS Rudi Čačinovič.

Zaključno je treba še naglasiti, da so udeleženci sprejeli tudi resolucijo, v kateri so obsodili ravnanje italijanske vlade, ki ne daje ustreznih sredstev zaradi česar je sedaj zaprta stalno slovensko gledališče v Trstu. V resoluciji so zahtevali, da to stanje takoj ukini in da bo stalno slovensko gledališče v Trstu spet lahko delovalo v normalnih pogojih. Resolucija je bila poslana italijanski vladi v Rim in upravi SSG v Trstu.

Gallus v Nemčijo

Na vsakoletno srečanje Slovencev v Nemčiji je bil letos povabljen tudi pevski zbor Jakob Petelin-Gallus iz Celovca. V dneh od 5. do 7. junija (za Binkošti) bo zbor Gallus koncertiral v Sindelfingenu blizu Stuttgarta. Slovincem, ki živijo v tujini, bo zbor predvajal predvsem koroške ljudske pesmi. Zbor bo spremljal z veselimi vižami tudi mladi instrumentalni ansambel Drava iz Borovlj. Med potjo si bomo ogledali tudi bivše NS-taborišče Dachau.

Srečanja moških pevskih zborov Podjune

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vasi je v četrtek 27. maja zvečer priredilo pri Rutarju v Žitari vasi srečanje moških pevskih zborov, katerega se je udeležilo pet zborov slovenskih prosvetnih društev „Zarja“ iz Železne Kaple pod vodstvom Joška Wrulicha, „Edinost“ iz Štebna pri Globasnici, vodi Janez Petjak, „V. Poljanec“ iz Škocijana, dirigent Hanzej Kežar, „Edinost“ iz Pliberke vodi Foltri Hartman in „Trta“ iz Žitare vasi pod vodstvom Jozeja Starca.

Tega nadvse uspelega koncerta podjunske pevskih zborov se je udeležilo okrog sto pevcev. Med številnimi prijatelji slovenske pesmi, ki so prišli od blizu in daleč, da prisluhnejo ubranim melodijam naših pevcev, so bili nazvoči tudi predsednik Slovenske prosvetne zveze Hanzi Weiss in drugi predstavniki slovenskih narodnih organizacij na Koroškem. Številno publiko je v imenu domačega prosvetnega dru-

štva pozdravil predsednik „Trte“ Golavčnik.

Petje nastopajočih zborov je bila mogočna manifestacija slovenske pesmi, ki je bilo nagajeno z navdušenim aplavzom. Besede povezave med posameznimi pesmimi je imel priznani strokovnjak na tem področju predsednik SPD „Danica“ učitelj Stanko Wakounig, ki ga poznamo za izredno sposobnega odrskega spikerja, ki je dal koncertu s svojimi izvajanjmi še pestrejši poudarek. Med pevskim programom nas je prijetno zabavljala mladi instrumentalni ansambel SPD Borovlje „Drava“, ki se vedno bolj uveljavlja na koroških odrih in pomaga bogatiti slovensko kulturno dejavnost na Koroškem.

Kot višek srečanja moških pevskih zborov iz Podjune pa je bil brez dvoma skupni nastop vseh pevcev pod vodstvom Foltija Hartmana. Veličastna enota sto pevcev je prav tako veličastno in z zanosom zapela tri pesmi — Zdravico, Pesem o rojstvu in Čej so tiste steeze ter bila zato nagajena z navdušenim aplavzom.

Odlični uspeh srečanja moških pevskih zborov pa ima nujno za posledico, da bo prišlo tudi do podobnega srečanja mešanih pevskih zborov Podjune in sicer v nedeljo 17. junija ob 20. uri v farni dvorani v Škocijanu, katero pa bo priredilo SPD „Vinko Poljanec“ v Škocijanu.

Z veseljem spremljamo mogočno aktivnost podjunske pevskih zborov z željo, da bi v tem smislu nadaljevali in s svojimi nastopi osrečili tudi druge kraje dvojezičnega področja. Ker pa ne obstajajo pevske zbori samo v Podjuni temveč tudi v Rožu, bi bilo priporočljivo, da bi Podjuncane posnemali tudi v teh krajih.

Slovensko prosvetno društvo „Vinko Poljanec“ v Škocijanu vabi na

SREČANJE MEŠANIH PEVSKIH ZBOROV PODJUNE

ki bo v četrtek 17. junija 1976 ob 20.00 uri v farnem domu v Škocijanu.

Sodelujejo:

Mešani pevski zbor SPD „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni
mešani pevski zbor „Podjuna“ SPD „Edinost“ iz Pliberke
ženski oktet SPD „Obir“ iz Obirskega
mešani pevski zbor SPD „Zarja“ iz Železne Kaple

K številni udeležbi vabi odbor!

Na potresnih področjih bo treba graditi varneje

Zadnji potres, katerega epicenter je bil v okolici Vidma in ki je dosegel moč 9. do 10. stopnje po Mercallijevi lestvici, je bil čutiti tudi po Sloveniji, zlasti v Posočju, Bohinju in drugih jugoslovanskih republikah ter še v petih drugih državah.

V Sloveniji je bilo najhuje prizadeto Posočje, nadalje Bohinj, kjer so morali hotel Jezero zaradi precejšnjih razpok in poškodovane strehe zapreti. Tudi bregovi Bohinjskega jezera so se spremenili. Tako se je nekako obala jezera od hotela Pod Voglom do kampa pred hotelom Zlatorog pogreznila, na nasprotni strani jezera pa dvignila, tako da ima obala jezera precej spremenjeno prejšnjo podobo.

Vsa Slovenija in Jugoslavija pomagajo težko prizadetim družinam tako v denarju in materialu, da bi bile čimprej odstranjene posledice strahotnega potresa. Trenutno je glavna naloga, da se ljudem, ki ne morejo več v svoje lastne domove, ker so porušeni oziroma neuporabni za nadaljnje bivanje, omogoči, bivanje tudi preko zime na toplem in pod streho. Oblasti se trudijo, da bi najbolj prizadetim, ki nimajo izgleda, da bi do zime popravili hiše, prišli vsaj do provizorijskega stanovanja prikolice ali gradnje montažnih hiš. Predsedstvo republiškega sveta ZSS je sklenilo na predlog predsednikov medobčinskih svetov zveze sindikatov pozvati vse slovenske delavce, da poleg sredstev, ki se po zakonu zbirajo za odpravo elementarnih nesreč, prispevajo še enodnevni zaslužek za pomoč prizadetim v Posočju.

Ker ni možno ugotoviti, kdaj pride do potresa, ne ostane drugega, kot da se bo na od potresov ogroženih področjih gradilo tako varno, da bodo zgradbe vzdržale sunke 9. do 10. stopnje po Mercallijevi lestvici.

V ponedeljek 24. maja so se na Humberku (Hollenburg) zbrali predstavniki štirih sosednjih dežel — Furlanije-Juljske Benečije, Hrvaške, Koroške in Slovenije z namenom, da

Bergova galerija spet odprta

Od 16. maja naprej je Werner Bergova galerija v Pliberku spet odprta vsak dan od 10. do 12. in od 16. do 18. ure. Poleg običajnih prostorov galerije, kjer je v osmih prostorih razstavljenih 142 Bergovih del, so v dveh nadaljnjih prostorih X in XI, ki so namenjeni tudi drugim razstavam, na ogled 22 novih do sedaj še nerazstavljenih del, ki jih je umetnik ustvaril poleti 1975 in pozimi 1976. Obisk razstave vsakomur toplo priporočamo.

Solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev vabi na

INFORMACIJSKO IN DISKUSIJSKO PRIREDITEV

Tema: Proti „preštevamju posebnih vrst“ in za izpolnitev 7. člena avstrijske državne pogodbe

Čas: 6. junij 1976 ob 10.45 uri

Kraj: gostilna Mežnar v Kotmari vasi

Prisrčno vabljeni!

Rute nad Baškim jezerom

Pred nedavnim je umrl gospod Franci Baumgartner gospodar obsežne lžnikove kmetije pod Kepo v starosti komaj 40. let. Bil je dober in priazen človek — pravi „Rutarjan“. Vedeli smo, da ga zadnja leta zalezuje težka bolezen. Kljub temu nas je njegova prerana smrt globoko pretresla. Pokopali smo ga na loškem pokopališču nad Baškim jezerom, kjer je našel svoje poslednje počivališče. Domači župnik gospod Jakob Škofič je v slovo spregovoril tolažilne besede. Prof. Peter Sticker iz sosedne fare Pečnice je bral mašo zadušnico. Med mašo in ob odprtem grobu je rajnemu gorskemu kmetu v slovo zapel moški zbor Slovenskega prosvetnega društva „Jepa — Baško jezero“.

Ženi vdovi s tremi otročiči, staršem, sestri in bratu velja naše globoko sožalje.

Preko zahodne stene na Trisul (7120 m)

Jugoslovanski alpinisti so dosegli spet lepo zmago v Himalaji. 16. maja so preko zahodne ostenja (prvenstvena smer) dosegli vrh 7120 m visokega Trisula. Da se jugoslovanski alpinisti upravičeno vrščajo med najboljše na svetu, dokazujejo številni osvojeni vrhovi v Himalaji, med njimi zlasti Makalu in Kangbačen. Trisulu 2 (6690 m) in Trisulu 3 (6170 m), katere je leta 1960 dosegla 1. jugoslovanska alpinistična himalajska odprava (JAH), se je letos pridružil še najvišji Trisul preko zahodne stene.

Jugoslovanski alpinisti so začeli vzpon 9. maja, izbrali pa so si do tedaj še nepreplezano zahodno steno. Kljub slabemu vremenu je bil vzpon zelo hitro izveden, tako da ni moglo priti do dogovorjenega srečanja na vrhu z indijskimi alpinisti, ki so vrh dosegli na pristopnejši strani.

Prvo novico o uspešnem vzponu preko zahodne stene na Trisul so ponesli v svet indijski alpinisti. Indijci so na vrhu našli jugoslovansko zastavo in troje parov smuč, ki so jih Jugoslavlani pustili kot darilo indijskim kolegom. Zanimivo je, da so se Indijci z vrha Trisula spustili v dolino s smučmi in s tem postavili edinstven višinski rekord v spustu na smučeh. Posebnost jugoslovanske odprave je tudi, da je do baznega taborišča spremljal odpravo tudi politični svetovalec jugoslovanske ambasade dr. Pavle Jevremović z ženo in dvema otrokoma starima osem in enajst let. Da vznožja Trisula so hodili šest dni.

Številnim čestitkam uspešnim alpinistom se pridružujemo tudi slovenski planinci na Koroškem.

Protislovenska gonja

Predsednik neke vodovodne zadruge je pred nedavnim nič hudega sluteč vložil denar te ustanove pri slovenski posojilnici. Ko so nekateri člani zadruge zvedeli za ta „prestopke“, so zagnali strašen vik in krik, češ da bodo Slovenci s tem denarjem zgradili še eno slovensko gimnazijo na Koroškem (ob takšni primitivni logiki se ne čudimo, da so mnenja, da je slovenska gimnazija v Celovcu last koroških Slovencev). Čisto resno so zahtevali, da se denar, predno bi se z njim ogostili „budobni“ Slovenci, razdeli med posamezne člane vodovodne zadruge.

Dragi bralci, to ni kakšna „štorijska“ iz slavne dežele Butalce, temveč resnična zgodba, ki se je primerila pred nedavnim na sončnem Koroškem in celo v neposredni bližini svetovno znanega letoviškega kraja — Vrbe.

Glavno krivdo za takšne in podobne izpade imajo nam koroškim Slovincem dobro znani nacionalistični krogi, ki načrtno ustvarjajo protislovensko razpoloženje z hujskanjem in strahovanjem. Da ob takšnem vzdušju koroški Slovenci ne moremo privoliti v kakešnokoli preštevane, je samo po sebi umevno in upravičeno.

V okviru kulturne izmenjave med pobratenima občinama Sele in Škofja Loka gostuje v nedeljo 6. junija 1976 ob 13.30 uri v farni dvorani v Selah „Loški oder“ s kriminalko

MIŠOLOVKA

Prireditelj KPD „Planina“ vabi na to zanimivo in zelo zapleteno igrano znamenito angleške pisateljice kriminalke Agatha Christie vse Selane in prijatelje odrske umetnosti iz bližnje in daljne okolice.

Člani kluba koroških Slovencev v Mariboru obiskali Koroško

Klub koroških Slovencev v Mariboru vsako leto priredi za svoje člane izlet na Koroško. Letos so Koroško obiskali v ponedeljek 31. maja. Pot jih je vodila preko Podjune v Rož v Osoje in še nekatere druge kraje. Razumljivo, da so ob tej priložnosti obiskali tudi svoje znanke in sorodnike.

Svoj glavni postanek so imeli pri Antoniju na Reki, kjer so imeli kosilo. Zatem pa so se srečali s predstavniki Slovenske prosvetne zveze, s katerimi so se pogovorili o ponovnem gostovanju koroških pevcev in pevcev v Mariboru, ki se vsakih nekaj let ponavlja že od leta 1956 naprej in ki jih organizira Klub koroških Slovencev v Mariboru. S predstavniki SPZ tajnikom Andrejem Kokočkom in Valentinom Hartmanom so se dogovorili, da bodo koroški zbori v Maribor prišli gostovat v prihodnjem letu, predtem pa se bodo še dogovorili o obliki gostovanja, čas izvedbe pa naj bi bil mesec april.

Na željo gostov je Andrej Kokot v slovo prebral še nekaj svojih pesmi. Za razgovor in srečanje se je v imenu gostov zahvalil predsednik Kluba Andrej Brandner, zastopnika SPZ pa sta dragim gostom zaželela še lepo bivanje in srečno pot v domovino.

„Pesem ne pozna meja“

Na prireditvi v Križu na Primorskem sodeloval tudi pevski zbor „Podjuna“

Na povabilo Slovenske prosvetne zveze v Trstu, da bi na prireditvi „Pesem ne pozna meja“, ki je bila preteklo nedeljo v Križu, je Slovenska prosvetna zveza v Celovcu poslala mešani pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ v Pliberku „Podjuna“.

Tako so se pevke in pevci „Podjune“ že v zgodnjih jutranjih urah

Tragična smrt otroka v Čepi

Žalosten zaključek dopusta na Koroškem je v soboto 22. maja doživel zakonski par iz Nizozemske, katerega mu se je v soteski Čepa pri Borovljah smrtno ponesrečil štiriletni sinček, ki je 50 m globoko strmoglavil v dno kanjona in se pri tem ubil.

Za turiste, ki obiščejo Koroško je soteska Čepa privlačna atrakcija. In tako se je tudi nizozemski par iz Haarlema odločil, da obišče ta divje romantični kraj. Čeprav je pot skozi Čepo dobro zavarovana, je lahko podcenjevanje nevarnosti usodno. Tako je bilo tudi v tem primeru. Namesto, da bi starši otroka peljali za roko ali ga navezali na vrvi, kar je običajno, pa Holandca kot neizkušena turista tega nista storila, marveč sta otroka pustila, da je letal nekaj korakov pred njima. Na sicer dobro zavarovani skoraj navpični lestvi pa je nesrečni otrok zdrsnil in med prečnicami padel v globino, kjer je obnežal na bregu deročega potoka. Nesrečni oče je obvestil reševalce, ki so bili takoj na mestu in rešili samo še mrtvega otroka iz globine. Mati ponesrečenega otroka je dobila šok, tako da je morala v zdravniško oskrbo.

Šmarjeta pri Velikovcu

Družina Riepl iz Hrenovč ima glede hčerkice, ki obiskuje prvi razred ljudske šole v Šmarjeti pri Velikovcu velike težave, ki se kažejo v tem, da je njih otrok, ki je prijavljen tudi k slovenskemu pouku (kateri mnogo let niso poučevali na tej šoli, ker ni bilo prijav), prav v tem predmetu podvržen raznim nedostatom. Čeprav so se starši zaradi tega že večkrat pritožili na merodajnem šolskem uradu, se položaj še ni izboljšal.

Stara praksa, da se v podobnih primerih starši ustrašijo in vržejo puško v koruzo, s tem, da zaradi „ljubega miru“ in zaradi tega, ker hočejo otroku „dobro“, odjavijo le-tega od slovenskega pouka, se vsaj v tem primeru ni uresničila, nasprotno, starši se upravičeno borijo za srečo svojega otroka, ki jo vidi v tem, da bi hčerka obvladala tudi pismeno slovenščino. Seveda zavisi vse to predvsem od dobre volje učiteljev, ki poučujejo ta predmet. Večina učiteljev na Koroškem, ki poučuje slovenščino, je zelo prizadevnih in jemljejo pouk resno. So pa seveda tudi primeri, kot na primer v Šmarjeti, kjer na žalost ni tako.

Razočarani in ogorčeni starši se upravičeno sprašujejo, zakaj ne bi bilo v šoli v Šmarjeti tudi pri slovenskem pouku tako prijetno, kot je to v drugih predmetih, kjer poučuje učiteljica, ki ne razume slovenščine.

iz Pliberka napotili v Trst oziroma proti Sv. Križu. Ob tej priložnosti so si ogledali kulturne zanimivosti mesta Trsta pod vodstvom predsednika Slovenske prosvetne zveze v Trstu. Popoldne so se pevci „Podjune“ kmalu znašli na kraju prireditve, ker so se zbirali tudi ostali pevci. Tako se je zbralo skupno nad sto pevcev s Primorske, Slovenije in Koroške.

Vsak zbor je zapel tri pesmi. Zbor „Podjuna“ je nastopil v prvem delu in to pod vodstvom Ota Wutleja. Čeprav je nastopilo veliko zborov, so naši pevci bili toplo sprejeti, kar je ponovni dokaz priljubljenosti koroške narodne pesmi in tudi priznanje ubranemu petju tega razmeroma mladega zbora. Pevci „Podjune“ so že pri Križu bili povabljeni, da sodelujejo na prihodnji prireditvi „Pesem ne pozna meja“, ki bo prihodnje leto v Trbovljah.

Prireditve „Pesem ne pozna meja“ je tako pri pevcih kot tudi pri občinstvu že od vsega začetka nalletela na velik odmev in je danes

Radlja vas pri Sedmih studencih

V Radlji vasi pri Sedmih studencih živi prijazna žena Marija Galle p. d. Kavharjeva mama, ki je kljub letom, saj je stara že 82 let, še vedno mladeniško polna življenjske volje.

Posebnost Kavharjeve mame je v tem, da mnogo ve in da hoče to svoje znanje posredovati mlajši generaciji, poleg tega pa piše tudi pesmi.

Pripovednica in pesnica Kavharjevo mater je preko Prangarjevega Hanzija iz Zmotic odkril Simej Mar-

ena največjih pevskih prireditev v slovenskem kulturnem prostoru. Njen namen je, da se srečajo pevke in pevci z vseh področij, kjer Slovenci živijo in se tako spoznajo in navežejo prijateljske slike ter si med seboj in javnosti pokažejo, kaj so dosegli na pevskem področju. Združuje pa ta prireditve tudi poslušalce in pevce, kajti prav pesem je fista oblika umetniške izpovedi, ki je najbolj iskrena in zato pri človeku najprej najde sprejem. Zato je sodelovanje slehernega pevskega zbora velik doprinos k zblizevanju med ljudmi in narodi in ga je treba pospeševati.

Mešani pevski zbor „Podjuna“ je po njegovi ustanovitvi opravil že marsikatero akcijo v tem smislu, za kar gre pevkam in pevcem, zlasti pa zborovodji Otu Wutleju in predsedniku Hermanu Germu za njuno umetniško in organizacijsko vodstvo vse priznanje.

Pevce „Podjune“ je v Trst in v Sv. Križ spremljal predsednik SPD „Edinost“ Joško Hudl in pomočnik tajnika SPZ Mirko Perč.

tinjak iz Št. Jakoba v Rožu. Iz pripovedovanja Simeja je razvidno, da ga je prvi obisk pri njej nad vse prijetno presenetil. Imela je že toliko zbranega gradiva napisanega v lepi slovenščini, da jo je takoj navdušil, da bi sodelovala v slovenski oddaji celovskega radia. Dejala je, da so bili pri njej že gospodje iz Celovca, vendar jim ni dala gradiva. Samo s tistim Rožanom Simejem, je dejala Prangarju, bi pa bila pripravljena sodelovati. In to se je tudi zgodilo. Prišlo je do plodnega sodelovanja s Kavharjevo materjo, s katero je Simej imel že dve radijski oddaji, ki sta odlično uspeli.

Srčna želja Kavharjeve matere je, da bi mlajši generaciji posredovala vse tisto, kar po navadi vedo samo starejši ljudje. V pismu Simeju Martinjaku med drugim sporoča, da piše za v radio, da bi nasledniki spoznali svojo ožjo domovino takšno kot je bila nekdaj; z imen hiš in krajev, ki naj ne bi prišli v pozabo. Iz lastnega prepričanja vem, da se starši ne potrudijo, svojim otrokom pokazati dom v pravi luči.

Naloga, ki si jo je zadal Kavharjeva mati je zelo plemenita in hvala in jo zelo cenimo. Pri njenih prizadevanjih mlajši generaciji posredovati izkušnje in dragocene dobrine, ji želimo še mnogo uspeha in predvsem še mnogo zdravih in plodnih let.

LETOVANJE NAŠIH OTROK NA JADRANU

Tudi letos bo letovala skupina naših otrok na morju, in sicer v Savudriji od 10. do 31. avgusta 1976.

Starši, ki želijo poslati otroke na letovanje, naj vložijo pismeno prošnjo, iz katere mora biti razvidno: ime, poklic in naslov staršev, ime otroka in izjava, če je že bil na letovanju in koliko krat. Tej prošnji je treba priložiti.

- zadnje šolsko spričevalo (1974/75),
- priporočilo krajevne prosvetne ali združne organizacije,
- osebno izkaznico s sliko in
- režijski prispevek za dokazano socialno potrebne otroke šil. 1.000.— (za ostale je treba plačati šil. 1.400.—)

in vse skupaj poslati do najkasneje 10. julija 1976 na naslov: Počitniška kolonija, Gasometergasse 10, 9020 Klagenfurt-Celovec.

Vožnjo do Ljubljane in nazaj plača vsak udeleženec sam.

Posebno opozarjamo, da posameznih dokumentov ne sprejemamo. Za prijavljenega velja šele otrok, za katerega so bili hkrati oddani vsi dokumenti. Po 10. juliju ne sprejemamo več prijav.

Za vsakega otroka je treba poleg navedenih dokumentov oddati tudi zdravniško spričevalo, ki pa ne sme biti izstavljeno prej kot 8 dni pred odhodom skupine na letovanje. Iz zdravniškega spričevala mora biti razvidno, da je za otroka letovanje na morju priporočljivo in če je otrok občutljiv za antibiotike (penicilin i. dr.). Šele ko prejmemo to spričevalo, velja otrok za dokončno prijavljenega.

Otroci uživajo na letovanju zdravniško zaščito, ki obsega:

- primerno sanitarno oskrbo pod vodstvom zdravnika,
- prvo pomoč in zdravstveno nego za lažja obolenja,
- ob težjih primerih takojšnji prevoz v najbližnji zdravstveni zavod.

Otroci pri počitniškem zavodu niso zdravstveno niti nezgodno zavarovani. Zato si morajo starši pri svoji pristojni zavarovalnici oskrbeti poverilni nalog za Jugoslavijo (Betreuungsaufrag für Jugoslawien), ki naj bo izstavljen za čas bivanja v Jugoslaviji.

Za osebno izkaznico otroka velja izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo, ali pa potni list.

Za letovanje pridejo v poštev le otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na morju. Otroci, ki so bili že tri in večkrat na letovanju bodo upoštevani samo v primeru, da bo še kakšno mesto prosto. Starši, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bodo po končanem prijavnem roku in po predložitvi zdravniškega spričevala dobili pismeno obvestilo in potrebna navodila.

Opozarjamo, da bodo otroci sprejeti po vrstnem redu prijav in po zdravstveni ter socialni potrebi.

IVAN CANKAR

12

Martin Kačur

Življenjepis idealista

Kačur je skomignil z rameni.

„No, saj si lahko mislim, kako si jo naredil! — Prokleto je to pusta izba; človek bi se razjokal v njej! — Pojdiva v krčmo!“

Sla sta k županu in Ferjan je govoril na poti in v krčmi. „Potrt si, na obrazu se ti pozna! Ampak veš kaj? Po pravici rečeno: čemu bi bil potrt? Dolej si živel sam, sam svoj, praviš, svoboden, praviš: kako pa si živel? Klavarno, da se Bogu usmili! Kaj ti je bila vredna ta samosvojost, ta svoboda? Kaj si jo užival? Vraga si užival!... Jaz si mislim, da je človeku veliko huje, če sam visi na vislicah, nego če ima tovariša! Vsaj pogledata se lahko in to je veliko vredno!... Zatorej, duša krščanska, potolaži se! — Kdo pa je tistole stegno tam?“ je pokazal v krčmi na dolgega tajnika, ki je takoj prihitel k mizi ter se poklonil.

„Karel Gražar, občinski tajnik!“

„Kaj?“ se je začudil Ferjan. „Kaj imamo v Blatnem dolu občinskega tajnika? Če je taka, mi pa precej razložite, zakaj je v tem zakletem kotlu tema in mrz in blato, ko že po vsem drugem svetu sonce greje!“

„Sonce?“ je privzdignil obrvi tajnik. „Jaz ga še nikoli nisem videl!“

„Ker je zmerom pijan!“ je zagrmel debeli glas županov od sosednje mize.

„No, Ahiles brzokraki, zbogom! — Pa nadaljujva tisto reč, Kačur! Ker si me poklical za zdravnika svoje žalosti, te prašam: ali jo imaš rad, ali je nimaš rad?“

Kačur mu je pogledal v oči in ni odgovoril takoj.

„E,“ je zmajal z glavo Ferjan, „žalost je žalost!“

„Rad jo imam!“ je govoril Kačur in je gledal zamišljen na mizo. „Toliko je gotovo, da bi je ne pustil komu drugemu in da bi mislil nanjo vse življenje z bolečino in poželenjem! Jaz ne vem, kakšna je ta ljubezen; nisem premišljeval in ne maram premišljevat. Ali je madona, ali je dekla — ni moja briga! Le to vem, da miru, veselja, sonca ni prav nič v tej ljubezni. In vendar je velika in ne bom je premagal nikoli!“

Ferjan je nakremžil obraž v čudne, osorne gube in se je ozrl postrani na Kačurja.

„Kaj pa z Minko?“

„Ne dotikaj se tistega!“ se je ozrl Kačur temno nanj.

„Tam je zakristija!“

„Zakristija, res!“ se je nasmehnil Kačur z žalostnim nasmehom.

„Jaz pa mislim, Kačur: še zmerom boljše to dekle, nego resnična ljubezen, tista ljubezen, glej, ki gre proti soncu! Tako bi se uklenil — tam bi bil pekel in bi bila smrt! To boš laže prenašal, bolj miren boš, njene solze te bodo manj pekle in tvoje trpljenje bo lažje zategadelj, ker boš gledal njeno z mirnejšimi očmi... Zakaj se tako hudobno smeješ? No, tolažiti sem te mislil!“

Pil je hitro, njegov obraz pa je bil zelo resen in njegove oči so bile motne.

„Lepa tolažba, ko si si sam razkazal svojo nesrečo, ne da bi bil hotel. Ti zadnji dnevi so napravili zelo bistre moje oči... Kako pa je z Matildo? Ali je že tvoja nevesta?“

Ferjan je napravil obraz, ki je bil napol žalosten, napol smešen.

„Veš kaj, tragike ni v moji stvari toliko kakor pravične božje kazni! Kaj? Satana bom imel ob strani, to je vse! Tepen bom, če bom pil — kaj tisto? Tudi prej sem bil časih tepen, zjutraj sem spoznal, ko me je bolelo, pa nisem vedel, kdo me je bil naklestil. Zdaj bom vsaj zmerom vedel, kdo je bil! — Pomisli, zadnjič je nastavljal mreže nekemu mlademu doktorju; jaz sem bil jezen in žalosten celo, na dnu srca, tako da sem komaj sam slišal, pa sem le dejal: da bi ga ujela! — Ni ga; jaz sem bil jezen nanjo, ona na doktorja in tako sva se zaročila... No, zadel sem si križ in bom hodil z njim, kakor

sem hodil doslej brez njega; še ne veš ne, kako so moja pleča krepka. — S tabo pa je stvar vse drugačna! Nič ti ne maram očitati, saj sam veš, kako je — tudi sam veš, zakaj je s tabo stvar drugačna!“

Kačur je molčal.

„No!“ je zamahnil Ferjan z roko. „To so žalostni razgovori! Jaz ne jokam rad! — Kaj pa, ali si tudi že v Blatnem dolu razlagal evangelije?“

„Nič nisem razlagal!“

„Samo da nisi! — Tudi nikoli več ne boš, mislim!“

„V Blatni dol bi prišel lahko sam Kristus, pa bi molčal! Takih ljudi nisem videl še nikjer na svetu: noč tako temna, da je stotero sonc ne prežene! Gledal sem kmete na polju, ki so hodili poleg živine: s prav tako lenimi, težkimi koraki, prav tako nerodno zibaje se, in na njih obrazih, verjemi, je bil prav tisti topi, mirni izraz, brez misli, brez čustva, kakor v velikih očeh živine... To je tista težka, zadehla vlaga, ki kipi iz te zemlje, to so tiste sence, ki leže na njej neprestano...“

„Prej bi bil posvetil tudi v tako noč!“ se je nasmehnil Ferjan.

Kačur je razumel očitane; spomnil se je: tako bo stal pred tabo slabič, klečelaplazec, in se ti bo smejal v obraz... Kri mu je šinila v lica.

„Nisem se odpovedal sebi in svojim ciljem!“ je vzkliknil trepetajoč. „Ničesar nisem zatajil, ničesar še zamudil. Pozneje... kadar —“

„Le izpregovori!“ se je zasmehal Ferjan naglas. „Pozneje, kadar se boš oženil! Potem, o potem boš razlagal evangelije! Potem — kako si že govoril? — potem boš šele stregel narodu, učil ga, vodil ga na pot blagostanja in napredka! — In s tako norostjo v glavi se misliš ženiti?“

Kačur se je pogladil z dlanjo po čelu in se je ozrl na Ferjana s svobodnejšim pogledom.

„Bodi, kakor je božja volja! — Ali slabo, ali dobro: sam sem si napravil! Le toliko je gotovo, da kakor živina ne bom živel; ne zato, ker ne maram, temveč ker ne morem!“

Imate težave z darilom?

Kadar je treba kupiti darilo, smo vedno pred skoraj nerešljivim problemom. Ne toliko zaradi izdatkov, temveč zato, ker iz preproste razloga ne vemo, kaj naj podarimo. Nekaj nasvetov za take priložnosti torej ne bo odveč.

— Ob rojstvu novorojenčka je obvezni poklon lep sopek cvetja. Poleg tega pa lahko podarite vse, kar bo dojenčku koristilo: rokavičke ali copate, lepo jopico, ali celo nekaj pleničk.

— Predšolskemu otroku lahko podarite slikanico, knjigo lepih pravljic ali ploščo z otroškimi pesmicami ali pravljice na plošči. In igračko, ki bo primerna za njegovo starost.

— Ko je otrok končal osemletko, mu podarite nalivno pero, zapestno uro ali manjši zlat predmet.

— Poročno darilo je odvisno od tega, kako blizu ste si z mladim parom. Cvetje je obvezno, poleg tega pa lahko kupite nekaj, kar bo prišlo prav v mladem gospodinjstvu. Samo pozor, da ne bo prišlo pri tem do duplikatov! Osebnih predmetov samo najintimnejšim prijateljem.

— Ob srebrni poroki zopet cvetje in predmeti iz srebra.

— Moškemu nikdar ne poklanjamo cvetja. Izjema so javni nastopi, premiere in koncerti. Primerno darilo so knjige, plošče, pisalni in kadilni pribor. Lahko tudi kravata ali pulover, nikakor pa ne blazice, čevlji ali perilo.

— Moški podari ženski cvetje, knjige ali plošče. Podarjeni parfumi ali kolonjska voda že priča o tesnejši zvezi ali zaupanju.

— Pri katerem koli darilu pa ne smete pozabiti na okus in leta osebe, ki jo boste obdarili. Zelo pomembno je tudi lepo aranžiranje darila. Skromno, a lepo in okrašeno darilo je največ vredno.

— Nikoli ne podarjate igel, robcev ali dežnikov!

— In kako podarjate cvetje? Če ste povabljeni v manjšo družbo, kjer gostiteljica praznuje rojstni dan, ji lahko šopek pošljete vnaprej ali pa ji ga izročite sami. Če nekaj ni treba, da šopek vedno sestavlja pet nageljnov pastelne barve. Z malo domišljije lahko sestavite šopek več vrst cvetja in tudi različne barve. Splača se poskusiti! Naslednji dan pošljite šopek samo, kadar se hočete še enkrat zahvaliti za posebno slovesno priložnost.

Z barbari pride zdravilni „Ra“

RABARBARO SO V RIM PRINESLI BARBARI S KITAJSKEGA
IN TU SO ZELO HITRO ODKRILI NJENE IZBORNE ZDRAVILNE LASTNOSTI

Rabarbara (Rheum) je najprej rasla na Kitajskem, v južnem Tibetu in Burmi. No, tam so jo poznali že pred pet tisoč leti kot zdravilno rastlino „ra“. V našo civilizacijo so jo prinesli barbari in to v sam Rim, kjer je tudi nastala skovanka rabarbara. Še danes pa prihaja največ rabarbarinih korenin ali korenin v prahu prav iz Kitajske, kjer jo nabirajo pred cvetenjem divje rabarbare.

Bolj natančna botanična knjiga vedno omenja dve sorti rabarbare: južnokitajsko in tangutsko rabarbaro, zadnja pa je v Evropi bolj razširjena. Glede zdravilnosti pa obema različicama pripisujejo enak učinek. Rabarbara si je našla prostor v le redkih vrtovih, čeprav kot kultura dobro uspeva zlasti v dobri vrtni zemlji.

Rastlina poganja iz mesnatega podzemnega stebela — predvsem tega ceni zdravilstvo — nadzemske peclje pa poznamo kot okusen kompot, sok ali marmelado. Listi so veliki in krpati. Cveti junija, rabarbarini cvetovi pa so beli.

Zdravilnost dajejo rabarbari naslednje korenine: snovi: antrakinonovi derivati, črno-slovin, škrob, urea, večje množine emodina, kalcijevega oksalata ter vitamina C.

Rabarbarina korenika ima lahko dvojni učinek: odvisno od količine pospešuje prebavo ali pa jo nasprotno zavira. Za zaprtje ali leno črevesje je najbolj ustrezna količina ena čajna

žlička korenike v prahu za eno skodelico vode. Samo četrtina te količine pa ima popolnoma nasproten učinek (ena žlička zadostuje za štiri skodelice) in jo priporočajo pri driskah, želodčnem ali črevesnem katarju itd.

Odvajalnih sredstev je med zdravilnimi rastlinami ali tabletami cela vrsta. To, kar odlikuje rabarbaro, pa je, da jo lahko damo otrokom ali velja, da tega odvajala — tako je tudi z drugimi — ne gre jemati predolgo, ker tako z navajenostjo zgubi svoj pravi učinek. Pri rabarbarini uporabi, se tudi poveča količina izločenega seča, ki je tudi nekaj temnejše barve.

Od nadzemnih delov pozna ljudsko zdravilstvo samo peclje, listi pa nikakor niso uporabni, ker so organizmu škodljivi. Ščavna kislina, ki jo vsebujejo peclji, deluje blago odvajalno, pospešuje pa tudi izločanje seča. Poznamo več vrst predelave pecljev:

● rabarbarin sok: tega priporočajo še posebej vročičnim bolnikom, ker gasi žejo,

● kompot oslajen z medom je zelo krepilen za rekonvalescente,

● marmelada, ki jo bolj redko kuhajo, prav ugodno deluje na črevesje, ki se med boleznijo kaj rado poleni.

Rabarbarin sok pa vsebuje še neko neugotovljeno in neraziskano snov, ki varuje zobe: uživanje soka priporočajo ljudem z zelo tenko in občutljivo zobno sklenino.

Mlada zelenjava največ vredna surova

Vsaka gospodinja naj bi si zastavila pravilo, da bo vsaj enkrat na dan postregla družini s svežo zelenjavo. Ker postane solata enolična, poskusimo svežo zelenjavo sestaviti iz več vrst in z nekaterimi manjšimi dodatki, ki ji dajo poseben okus.

Skrbno očiščeno in pod tekočo vodo oprano zelenjavo olupimo ali ostrgamo, potem pa narežemo ali naribamo. Čim trše je celično tkivo, tem tanjšo jo moramo sesekljati. Večje kose namreč slabo prežvečimo in težje prebavimo. Zato večkrat krivimo prav svežo zelenjavo, da nam je obležala v želodcu, pa naj si bo to korenje, rdeča pesa, črna redkev ali zelje.

MEŠANA ZELENJAVNA PLOŠČA

Na večji plitvi krožnik ali oval naložimo: ob rob zabeljeno zeleno solato, na drugi konec nastrgano korenje z majhnimi kockami jabolk, oboje posladkamo in solimo ter pokapljamo z limoninim sokom, naslednjo vrsto sestavljata mešana krompirjeva in kumarična solata, ki ju zabelimo s kislo smetano, soljo, poprom, kisom in žličko gorčice, tej solati nasproti naložimo koščke pečene kurjega mesa, tako velike, da jih damo lahko enkrat v usta, in prelite z redko majonezo. Sestavljeno ploščo okrasimo z rdečimi redkvicami ali papriko, po krompirjevi in kumarični solati potresemo na drobno narezan drobnjak, v meso pa zatakemo manjše vejice zelenega peteršilja.

Meso lahko izbiramo po želji. Če nam je ljubše prekajeno, se odločimo za goveji preka-

jen jezik, če imamo raje pečenko, se prilega svinina, nekateri se bodo navdušili za kuhane ribe, najcenejša pa bo pariška salama. Kot kurje tudi druge vrste mesa prelijemo z majonezo.

POLNJENE KUMARE

Debelejše kumare, ki so že polne semena, so prav primerne za polnjenje. Dolge gladke sadeže operemo, olupimo in narežemo na 5—7 cm dolge kose. Izdolbimo jim sredino, dno naj ostane celo. Pripravljeni sledice polijemo s koncentrirano marinado iz olja, kisa, soli in popra ter v skledi večkrat obrnemo, da se meso kumar dobro prepoji. Nato jih nadevamo z mešanico, ki jo drobno sesekljamo in po okusu začinimo. Za nadev potrebujemo zeleno in rdečo papriko, korenček, malo poljubnega pečene mesa ali delikates, nekaj majoneze, zelen peteršilj, drobnjak, limonin sok, poper in sol. Napolnjene kumare postavimo na štirioglat krožnik v večjih presledkih, okrog njih pa naložimo naribano korenje, ki smo ga tudi zabelili in okusili. Po vrhu kumare okrasimo s pretlačeno skuto, katero smo posolili in ji primešali stepeno sladko smetano. Okras bo še lepši, če skuto z brizgo nabrizgamo.

PARADIŽNIKI V PLASTE

Izberemo enakomerno velike zrele paradižnike, jih operemo in vsakega dvakrat prerežemo. Dno malo izdolbemo, posolimo in popramo ter napolnimo z žlico nadeva. Na nadev položimo debelejši kolobar kumare, nanj

Vnetje srednjega ušesa pri otroku

Vnetje srednjega ušesa (Otitis media) je med dojenčki in majhnimi otroki silno pogosto obolenje. Med nosno votlino in srednjim ušesom je namreč cev (Eustahijeva cev), ki je pri dojenčkih zelo kratka in zelo široka. Zato lahko povzročitelji vnetja srednjega ušesa — to so virusi in bakterije — iz nosne votline kaj hitro zaidejo v votlino srednjega ušesa in tukaj povzročijo vnetje. Čim starejši je otrok, tem manjša je ta verjetnost.

Tudi bolezenska slika vnetja srednjega ušesa pri dojenčku se v marsičem loči od slike, ki jo poznamo pri odraslem. Medtem ko je nekomplikirano vnetje srednjega ušesa pri odraslem omejena bolezen, pri kateri je bolno le uho, je to pri otroku tako, da je bolan ves otrok, in to običajno toliko bolj, kolikor je otrok mlajši. Otroci z vnetjem ušesa imajo visoko vročino, odklanjajo hrano, nemirni so in slabo spijo, pogosto bruhamo in imajo drisko. Bolečnost ušes samo slutimo po tem, da se tudi dojenčki z ročicami drgnejo po ušesih in da pogosto z glavico drsi po blazini. Pri pritisku na sluhovod cvileče zajokajo, pregled s posebno napravo — otoskopom — s katero ogledujemo bobnič, pa nam diagnozo potrdi. Pri pravilnem zdravljenju se večina vnetij srednjega ušesa pozdravi brez predrja bobniča, se pravi iz sluhovoda ne priteče gnoj. Če pa vnetja ne zdravimo, gnoj prej ali slej predre bobnič in se izlije skozi sluhovod.

Vsako vnetje srednjega ušesa spada kajpak v roke zdravnika. Ta bo odredil pravilno zdravljenje in tega se naj matere točno drže. Če pa je že enkrat prišlo do gnojenja, je stanje nevarno, ker lahko gnojno vnetje tudi okvari sluh.

Dr. Kurt Kancler

Drobni nasveti

■ Posušeno listje gozdnih jagod je odlično sredstvo za kuhanje čaja proti ohripelosti.

■ Jeklena nožna rezila se zelo lepo očistijo s surovim krompirjem. Ko se posušijo, jih zdrgnemo s krpo, namočeno v alkohol.

■ Slonokoščene predmete čistimo z zmesjo limone in sode bikarbone.

„Saj zato je stvar drugačna! — Kaj si na druge reči že kaj mislil?“

„Na kakšne?“

„Saj sem vedel! — Denarja boš potreboval, veliko denarja! Kje pa ga boš vzel?“

„Na to še nisem mislil!“

„Seveda ne! — No, bom jaz pogledal, če se bo dalo zate kaj dobiti; izkušnje imam! Pa pohištvo? Ali bo imela balo?“

„Ničesar ne bo imela! Ali pa vsaj ne veliko!“

„Sveta mati božja! No, presneto boš zabredel! — In zraven bi bil še rad evangelist!“

Ko sta se poslovala jutraj, sta si bila bilžja nego kdaj, pogledala sta si v oči in sta se razumela brez besed.

„Ti si že šel tisto žalostno pot — jaz pa je ne nastopim nikoli!“ je mislil Kačur.

„Jaz sem že šel svojo žalostno pot — tudi ti jo boš nastopil!“ je mislil Ferjan.

Kolikor bliže je bil čas svatbe, toliko bolj se je zdelo Kačurju, da mu je nevesta tuja; oddaljevala sta se drug od drugega polagoma, toda neprestano, in Kačurja je bilo strah. Videl je svojo nevesto z drugačnimi, bolj hladnimi in mirnimi očmi; zato se je izpremenila pred njim; pogleda človek preblizu v obraz, ki ga je poznal in ljubil, in opazi male, komaj vidne lise, drobne gube, nelepe poteze. Stopila je bila naravnost, s težkim korakom, v njegovo življenje, vsilila se je v njegovo tiho izbo, v njegovo dušo in ga ni pustila nikoli več samega. Objel je došleca, ker je bil sam in žalosten, toda zmerom bolj ga je bilo strah pred njim in zmerom bolj je čutil, da mu ni prinesel ničesar, temveč da se namerava polastiti njega vsega, vse njegove duše.

Tončka je gledala časi dolgo nanj, tako da je povsili oči; slutila je, kaj je bilo v njegovem srcu in obšel jo je srd. „Nima me več rad! Pri meni je bil, grizel mi je v ustnice in dobra sem mu bila! Zdaj pa me nima več rad! Napil se je, zadosti ima, šel bi k drugi!“

In kakor je slutila ona njegove misli, tako je slutil on njene. Govorila sta malo, hladno in zlovoljno. Le časih sta

se poljubila, zdramila se je prejšnja strast, lica so jima začarala; za hip.

Edini, ki je bil vesel v hiši, je bil pijani krčmar. Časih je kričal, da ni bilo še takega para v devetih farah, časih, kadar ni več mogel stati in je slonel za mizo, se je razjokal ter pomiloval sebe in svoje samotno življenje. Kačurju se je studil in umeknil se je strahoma, kadar je stopil krčmar predenj z zakrvavelimi očmi in mokrimi ustnicami ter razprostrl roke.

Vse, kar se je vršilo pred poroko in svatbo, mu je bilo neizmerno zoprno in gnusno. Šivilja se je naselila pri krčmarjevih in obraz Tončkin se je razvedril, hodila je hitreje po izbi, njena lica so bolj gorela in njene ustnice so se smehljale. Kačur pa ni maral tega vedrega obraza, tudi zato ne, ker je bil lepši nego poprej.

„Glej, to jo je razveselilo! Šivilja jo je razveselila! Nejne misli so kakor tobakov pepel na mizi — pihneš, in nikjer ga ni! Tam je tista žida — zdaj ni nikjer več ne preteklosti, ne prihodnosti!“

„Čemu pa ji treba takih gosposkih reči?“ je prašal zlovoljen.

„Tak vsaj to veselje mi pusti! Kaj bom šla kakor dekla v cerkev s tabo?“

„Saj ženin sploh nima nič opraviti tod!“ se je oglasila krčmarica. „Le pojdite po svojem poslu!“

V njegovi izbi so podirali steno, da bi napravili večje stanovanje za mladi par in Kačur se je nastanil za silo pri županu. In kadar ga je ugledal župan, je zamajal z glavo.

„Ej! Ej!“

Drugače ni rekel nič. Tudi Gražar je molčal, toda nabiral je obraz v zelo čudne, napol smešne, napol klavne gube in mežikal je neprestano z vodenimi očmi. Časih se je okrenil župan k njemu in je pokimal molče; prav tako molče je odkimal dolgi tajnik. Če je šel Kačur po ulicah, so ga pozdravljali kmetje veliko manj spoštljivo, skoro prezirno, in fantje so se mu smejali in so gledali za njim.

Kačurju je bilo zmerom tesneje; čudna misel mu je trkala na srce in ni se je mogel ubraniti.

Ko se je vračal zvečer iz krčme ter se poslavljaval v veži od neveste, je stopil tik pred njo ter izpregovoril s tihim, neodločnim, trepetajočim glasom.

„Tončka, ne zameri, nekaj te bom prašal! Tako čudno me gledajo ljudje — seveda so neumni, ampak moram te prašati, zato da bom miren!“

Umolknil je; tudi ona je stala molče pred njim in njen pogled je bil osupel.

Sklonil se je še niže k njej, prav k njenemu ušesu.

„Ali nisi imela nikogar rada ... pred ... pred menoj?“ Stopila je korak nazaj, k zidu, zakrila je obraz in je zajokala.

„Že zdaj začenaš s tem!“

Takoj se je streznil in sram ga je bilo. Toliko močan ni bil, da bi jo prijel za roko in jo prosil oproščenja; nekaj čudnega — kakor temna misel, temna senca — ga je potegnilo stran.

„No, pa zbogom!“

Šel je hitro po ulicah. Topel, zadehel večer je bil, nebo je bilo jasno, zvezde pa so dremale v veliki daljavi in komaj jih je videlo oko.

„Seveda sem ji delal krivico! Ampak — ah, kako gnusnega, nizkotnega napravi človeka to gnusno, nizkotno življenje!“

V velikem vozu so pripeljali pohištvo, ki ga je bil naročil Kačur.

„Na!“ je rekel nevesti, ko se je zibal voz mimo krčme skozi vas. „Pojdi in napravi, kakor hočeš! Jaz se ne bom brigal!“

„Pa to je tvoja reč!“

Zavezala si je urno ruto okoli vratu.

„Jaz bi pa le rada videla ... pojdi no, kaj bo hlapec sam?“

„Ne maram! Jaz ne vidim tam nič drugega, nego velik dolg, težak davek, dva sežnja visok!“

Točil si je in pil. Tončka je šla.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Človeška kri je neustavljivo tekla

Antični morilci so bili v primerjavi s hitlerjevskimi zločinci pravi otroci

Veliko zanimanje za sodno obravnavo v Trstu je bilo utemeljeno že s tem, da je bila ta uperjena proti najhujšim zločincem nemškega rajha in človeštva nasploh. Kaže, da so bili pogromaši, v antičnem Rimu (Sula in drugi), o katerih smo slišali v šoli in drugi, so se nam ježili lasje, v primerjavi s temi zločinci pravi otroci. Pripadniki akcijskega oddelka „Reinhard“, kot se je od leta 1942 dalje imenovala ta tolpa zločincev, niso namreč od začetka pa do konca druge svetovne vojne počeli nič drugega, kot samo morili, vendar ne na frontah, temveč v globokem zaledju. Zaščiteni z neposredno podrejenostjo Hitlerjevi pisarni vodje NSDAP in zakriti z imeni dobrodelnih ustanov so ti zločinci najprej v nemškem rajhu in nekaterih zasedenih pokrajinah pomorili več kot 73.000 umsko bolnih in telesno onemoglih ljudi, nato na vzhodnem Poljskem v uničevalnih taboriščih Treblinka, Belzec in Sobibor več kot poldrug milijon Židov ter naposled v Trstu in njegovi širši okolici nekaj tisoč pripadnikov narodnoosvobodilnega gibanja in Židov. Njihova težka morilska roka je kar dvakrat segla med Slovence, prvič spomladi 1941, ko so v zavodu Hartheim pri Linzu pomorili več kot 500 umsko bolnih in telesno onemoglih ljudi iz slovenske Stajerske, in drugič v letih 1943–1945, ko so v tržaški Rižarni, kjer so si uredili zapore, taborišče in morišče, pobili na stotine slovenskih protifašistov. Toda niso morili samo tam, kri njihovih žrtev je oškropila tla v številnih vaseh, posebej še med Trstom in Reko.

Čprav so do pred kratkim o tržaški Rižarni pisali v glavnem le v zvezi s preganjanjem Židov iz Trsta in njegove širše okolice in je židovske žrtve prvenstveno upoštevala tudi obtožnica, pa je popolnoma jasno, da je bila za večino Židov tržaška Rižarna le prva postaja, prehodno taborišče na njihovi trnovi poti do plinskih celic v koncentracijskem taborišču Auschwitz. Večina žrtev pa je iz vrst slovenskega, hrvaškega in italijanskega narodnoosvobodilnega gibanja, oziroma odporniškega gibanja. Požreli so peči krematorija v Rižarni, edinega krematorija v Italiji, je poleg trupel številnih borcev, aktivistov in podpornikov narodnoosvobodilnega gibanja oziroma odporniškega gibanja, katerih imen verjetno ne bo mogoče nikoli ugotoviti, požrla tudi trupla vidnih voditeljev, kot npr. Antona Veluščka-Matevža, Franca Segulina-Bora, Luigija Frausina-Franza, Giorgia Frausina-Ezia, Vincenza Gigantea-Uga in drugih.

Preiskovalni sodnik dr. Sergio Serbo, ki je v preteklih letih opravil veliko delo, in tožilec dr. Claudio Coassin sta obtožnico zasnovala zelo ozko, in to v več pogledih. Od več kot 60 pripadnikov akcijskega oddelka „Reinhard“, ki so bili v t. i. operacijski coni „Jadransko primorje“ (na Poljskem jih je bilo 92 ali 96), sta pravzaprav imenovala obtožila le dva zločince, tj. esesovskega majorja Dietricha Allersa, ki je od junija 1944 dalje vodil zloglasni akcijski oddelk „Reinhard“ v Trstu, in esesovskega poročnika Josefa Oberhauserja, ki je od poletja 1944 dalje vodil t. i. oddelk R I v Trstu in je bil poveljnik tržaške Rižarne. Zanimarila sta celo nekatere oficirje, med katerimi je tudi velik zločinec, podporočnik Arthur Paul Walter iz postojanke Podgrad v Istri, ter razglase „krvnike“, kot so bili npr. Otto Stadie (kot krvnika ga navaja celo obtožnica), Lorenz Hackenholdt, Arthur Matthes in drugi. Obtožnica je Allersa in Oberhauserja obremenila „množičnega umora v obtežljivih trajajočih okoliščinah“, ki sta ga zagrešila „brez vsake možnosti uporabljanja vojaških vojnih zakonov, brez vsakršnih sodnih postopkov, brez vsakega razloga in vsake vojaške nujnosti nad nedolžnim, vendar znatnim številom oseb, ki so jima jih vojaške in civilne oblasti zaupale v varstvo“.

Takšno stališče preiskovalnega sodnika in javnega tožilca so že pred sodno obravnavo in tudi na njej nenehno kritizirali, saj ni upoštevalo zločinov, ki so jih pripadniki akcijskega oddelka „Reinhard“ zagrešili zunaj tržaške Rižarne, zlasti v slovenski Istri, Brkinih in Kastavščini, pa tudi ne okrog dva tisoč pripadnikov odporniškega gibanja, ki so jih navedeni zločinci ubili v Rižarni. Kaže, da niti preiskovalnemu sodniku niti javnemu tožilcu ni bil popolnoma jasen obseg nalog akcijskega oddelka „Reinhard“, posebej naloga, varovati cesto Trst–Reka, in seveda tudi ne njegova tozadevna zločinska dejavnost ob tej cesti. Glede usmeritve pripadnikov narodnoosvobodilnega oziroma odporniškega gibanja pa sta preiskovalni sodnik in javni tožilec menila, da so ti kršili okupatorjeve vojaške zakone in so bili zategadelj obsojeni na smrt in je bil akcijski oddelk „Reinhard“ le izpolnjevalec smrtnih obsodb.

Sodna obravnavna, za katero so predvidevali, da bo trajala okrog štirinajst dni, je trajala skoraj dva in pol meseca in se je končala ravno na dan, ko so pripadniki akcijskega oddelka „Reinhard“ pred enaintridesetimi leti razstrelili krematorij v Rižarni kot enega najbolj pretresljivih

Slovenskem primorju in Istri v širšem časovnem obdobju. Tako je sodna obravnavna začela že po nekaj dneh dobivati nov značaj, ki je zelo presegel okvir obtožnice in predvidenega poteka. Na večkratno zahtevo zastopnikov prizadetih strank in tiska je moralo sodišče povabiti predse štiri zgodovinarje, da pojasnijo širše okoliščine zločinskega delovanja akcijskega oddelka „Reinhard“ v Slovenskem in Hrvaškem primorju, Istri ter Furlaniji, medtem ko je enega zgodovinarja sodišče zaslislalo že prej.

Nastop vseh petih zgodovinarjev — štirih italijanskih in enega jugoslovanskega — je bil idejno precej enoten, čeprav svojih stališč prej niso usklajevali. Zlasti velik odmev sta imela nastopa univ. prof. dr. Enza Collottija iz Bologne in podpisane sodelavca inštituta za zgodovino delavskega gibanja iz Ljubljane. Prvi je kot najboljši poznavalec nemškega okupacijskega sistema v Italiji 1943–1945 (o tem je izdal zbirko virov in napisal več razprav) širše orisal ideologijo nacizma in posebej označil bistvo t. i. akcijskih oddelkov, ki so bili izvajalci programske politike uničevanja in smrti. Natančneje je tudi prikazal velik pomen, ki so ga nemške zasedbene oblasti v Italiji pripisovale krajevnim kolaboracionistom, saj bi brez njih ne mogle nadzorovati zasedenih delov. Končno

nikov, v operacijski coni „Jadransko primorje“ po izrecnem Hitlerjevem ukazu izključno stvar varnostne policije, tj. gestapa in ne sodišče, pomeni izhodišče, s katerega je preiskovalni sodnik dr. Sergio Serbo začel preiskavo proti pripadnikom nemške varnostne policije v Trstu. Gradivo o kolaboracionizmu, povezanem z zločinskimi delovanjem akcijskega oddelka „Reinhard“, ki ga je podpisani predložil sodišču, je bilo dvojno: prvič izvirni in popolni seznam pripadnikov italijanske SS stražarske čete iz Rižarne in izvirna kartoteka 42 pripadnikov te čete, dokument o pripadnosti treh čet fašistične črne brigade „Tullio Cividin“ iz Trsta pod vodjo akcijskega oddelka „Reinhard“ majorja Dietricha Allersa ter poročila posebnega inspektorja javne varnosti za Julijsko krajino o izsleditvi številnih protifašistov in pripadnikov narodnoosvobodilnega gibanja ter njihovi izročitvi nemški policiji. Samo na enem seznamu je 28 imen ljudi, ki so izginili v Rižarni in med njimi so tudi imena nekaterih voditeljev (Luigi Frausin-Franz, Giorgio Frausin-Ezio, Vincenzo Gigante-Ugo, Anton Velušček-Matevž, Franc Segulin-Boro itd.). Ravno ob tem se je ponovno pokazal (milo rečeno) čuden odnos Republike Italije do odporniškega in kolaboracionizma — podkomisarja javne varnosti Gaet-

„Piccolo“ in „Il Meridiano di Trieste“) potegovati za enako odkrito sodno obravnavo „fojb“ in tako enačiti Rižarno s fojbami. Takemu početju so se zlasti uprli sodelavci deželne inštituta za zgodovino odporniškega iz Trsta, ki so jasno povedali, da so bile fojbe „odgovor, ki je morda napačen, nepremišljen in krut, vendar vedno odgovor na zatiranje in močan ter sistematičen pritisk, ki ga je italijanska država (reklo bi se fašizem, toda fašizem je imel lice italijanske države) dvajset let izvajala nad slovenskim in hrvaškim prebivalstvom teh krajev“.

Drugo pomembno vprašanje, o katerem je tekla beseda na sodni obravnavi v Trstu, je bilo o tem, kdo so bile po večini žrtve akcijskega oddelka „Reinhard“ v Rižarni in zunaj nje. Postavljali so ga zlasti odvetniki — zastopniki prizadetih strank tistim pričam, ki so preživele strahote Rižarne. Nesporo je bilo ugotovljeno, da so to bili pripadniki narodnoosvobodilnega ali odporniškega gibanja vseh treh narodov, ki žive na tem območju, da pa je bilo največ Slovencev in Hrvatov. Deloma zgodovinarji in deloma odvetniki — zastopniki prizadetih strank so opozorili sodišče tudi na zločine v Brkinih, slovenski Istri in Kastavščini ter pri tem za dokaz poleg svojih podatkov navajali tudi knjigo Maksa Zadnika „Istrski odred“. S tem pa se odpira vprašanje sodne obravnave proti nekaterim zločincem iz navedenih krajev, ki bi jo morali pripraviti jugoslovanski organi kazenskega pregona. Preveriti bo še treba domnevo, da so od italijanskega odporniškega gibanja končali svoje življenje v Rižarni le komunisti, razen enega samega primera (Paola Rettija). S tem je seveda tesno povezano vprašanje o razmerah v Trstu, v katerih se je lahko rodilo takšno strahotno morišče in taborišče, kot je bila Rižarna. Obstoj protizidovskega raziskovalnega centra, močnega fašističnega tabora, močnega protislovenskega in protikomunističnega prepričanja italijanskega kapitalističnega razreda, iz katerega je izšla vrsta vrhunskih kolaboracionistov, dvajsetletno narodnostno zatiranje in socialno izkoriščanje neitalijanskega življa itd., so bila prav gotovo ugodna tla za uspešno delovanje akcijskega oddelka „Reinhard“. Ni čudno, da je Trst za dolga leta, tako pod zavezniško vojaško upravo kot tudi nekaj časa za tem, postal varno pribežališče za številne znane naciste, kot so Ernst Lerch, Konrad Geng, Erich Rajakovic in drugi. Zategadelj so se zlasti odvetniki — zastopniki prizadetih strank v svojih sklepnih govorih spraševali, zakaj je sodna obravnavna proti takšnemu zločinskemu oddelku, da so o njem govorili celo v Nürnbergu, bila mogoča šele trideset let po vojni, in še to potem, ko je generalno tožilstvo iz Frankfurta na Maini s svojo preiskavo zločinskega delovanja akcijskega oddelka „Reinhard“ v Trstu in okolici spodbudilo sodno preiskavo na sodišču v Trstu. Nihče pa pri odgovoru na to vprašanje ni upošteval desetletnega prizadevanja zbirateljskega dela novinarja Primorskega dnevnika Albina Bubniča; brez tega ne bi bilo sodne obravnave niti po tridesetih letih od osvoboditve.

Sodba za oba obtoženca je bila takšna, kot smo jo pričakovali: ustavitev obravnave proti že umrlemu Allersu in dosmrtna ječa s tremi leti dnevne osamitve za Oberhauserja.

Isti dan, ko je sodišče razglasilo sodbo, je preiskovalni sodnik dr. S. Serbo že dal natančnejšo izjavo o pripravi nove sodne obravnave, in to proti tistim, ki so za prijete pripadnike narodnoosvobodilnega gibanja odredjali smrtno kazni. Kake sodne preiskave glede krivde ali sokrivde kolaboracionistov pri zločinih v Rižarni ali zunaj nje pa, kot kaže, ni pričakovati.

dr. Tone Ferenc

V zadnjem času se v delu avstrijskega in tudi koroškega tiska množijo poskusi, da bi strahotne zločine nacizma prikazali kot „izmišljotino“, „povtorbo“ in „laži“. V glasilu koroške FPÖ se je v tem smislu oglasil tudi sin nekdanjega koroškega „Gauleiterja“ dr. Friedricha Rainerja (ki ga je vojaško sodišče v Ljubljani obsodilo kot vojnega

zločinca na smrt) ter med drugim osporava dejstva o zloglasni Rižarni v Trstu, ki so jo nacisti spremenili v koncentracijsko taborišče.

Ponatiskujemo iz Dela članek, v katerem je v zvezi z nedavnim procesom proti glavnim krivcem zločinov v Rižarni prikazana resnica o tem nacističnem taborišču smrti.

Uredništvo

dokazov svojega zločinskega delovanja. V 33 delovnih dneh se je pred sodno poroto (šest sodnikov-laikov in dva namestnika), ki ji je predsedoval dr. Domenico Maltese, zvrstilo okrog 150 prič: preživeli zaporniki tržaškega Coronea in Rižarne, sorodniki žrtev, zgodovinarji in tudi kolaboracionisti. Nastopalo je tudi 27 odvetnikov iz vse Italije, ki so zastopali prizadete stranke. Navzočih je bilo veliko poslušalcev, včasih tudi več kot tri sto, ki so ure in ure stoje, vendar zelo pozorno spremljali potek sodne obravnave. Ta je tudi ustrezno odmevala v sredstvih množičnega obveščanja.

Zlasti predsednik sodišča dr. Maltese, ki se je na obravnavo zelo dobro pripravil in se tudi med obravnavo ni niti enkrat naslonil na visok, daleč nad glavo segajoč naslonjač, si je prizadeval, da bi obravnavna potekala v okvirih obtožnice in da je v nobenem primeru ne bi presegla. To pomeni, naj bi govoril le o zločinih pripadnikov akcijskega oddelka „Reinhard“, pa še to samo znotraj Rižarne in ne zunaj nje, brez navajanja širših okoliščin, še posebej brez prikaza vloge kolaboracionizma itd. Skoraj vse je tudi začudilo tako redko poseganje javnega tožilca v razpravo, saj so se v začetku njegovi posegi omejevali le na postavljanje skorajda retoričnih vprašanj pričam, ali so videle, da bi italijanski ljudje neposredno sodelovali pri ubijanju ljudi v Rižarni. To je seveda vzbujalo vtis, kot da si javni tožilec prizadeva dokazati, da pripadniki italijanskega naroda niso imeli nobene zveze z zločini v Rižarni. Na drugi strani pa so si zlasti priče — zgodovinarji, zastopniki prizadetih strank in tudi večji del tiska, radio ter televizija prizadevali prikazati zločinsko sodelovanje akcijskega oddelka „Reinhard“ ne samo v Rižarni, temveč tudi zunaj nje, in to v celotnem okviru političnega in vojaškega dogajanja v

je dr. Collotti na temelju analize nekaterih nemških propagandnih virov označil taktiko nemškega okupatorja v operacijski coni „Jadransko primorje“, načelo „vsi proti vsem“. Drugi je kot preučevalec okupacijskih sistemov na Slovenskem predložil sodišču 11 svežnjev dokumentov in podatkov o organizaciji, nalogah in delovanju akcijskega oddelka „Reinhard“ na navedenem območju, gradivo iz personalnih map oficirjev tega oddelka, dokumentacijo o t. i. sodstvu v operacijski coni „Jadransko primorje“ in o kolaboracionizmu, ki je bil tesno povezan z zločini v Rižarni in zunaj nje. Poleg tega je sodišču pojasnil, kakšno gradivo je jugoslovanska vojska konec aprila in začetek maja 1945 našla v Rižarni in kje je to gradivo sedaj.

Sodišču predloženo gradivo dokazuje, da v operacijski coni „Jadransko primorje“ ni mogoče govoriti o okupatorjevem sodstvu, saj t. i. posebna sodišča v glavnem niso delovala, če pa so, so to bile le policijske komisije za izrekanje smrtnih kazni. Ta ugotovitev zanika utemeljenost tistega dela obtožnice, ki pravi, da so okupatorjeva sodišča sodila pripadnikom narodnoosvobodilnega gibanja in da je bil akcijski oddelk „Reinhard“ zvečine le izpolnjevalec smrtnih kazni. Pa tudi če bi to bilo tako, kakor pravi obtožnica, akcijskega oddelka „Reinhard“ ne bi mogli odvezati krivde ali vsaj sokrivde za zverinske umore tisočev pripadnikov narodnoosvobodilnega gibanja. Tako torej sodišču predloženo gradivo v marsičem potrjuje „radiografijo obtožnice“, ki sta jo tik pred začetkom sodne obravnave pripravila in objavila senator Gianfranco Maris in redni profesor z univerze v Pavii Giorgio Marinucci. Ravno to gradivo, ki dokazuje, da je bila obravnavna političnih nasprotnikov, zlasti še upor-

tana Collottija, enega najgusnejših italijanskih kolaboracionistov, izsleditelja in mučitelja celih desetih protifašistov in partizanov v Trstu in okolici, ki so bili nato ubiti v Rižarni, je odlikovala z bronasto medaljo za vojaške zasluge.

Tako je obravnavna in obsodba kolaboracionizma postala za nekaj časa osrednja tema sodnega procesa v Trstu in je k obtožencema Allersu in Oberhauserju na zatožno klop sedel še kolaboracionizem. Predsedniku sodišča je treba šteti v dobro, da je zlasti v drugi polovici sodne obravnave vendarle dopustil, da so priče in zastopniki prizadetih strank glasno govorili o tej vrsti kolaboracionizma in ga tudi odločno obsojali. Manj strpen pa je bil predsednik takrat, ko so se dotikali kolaboracionističnega vrha v Trstu, tj. nekdanjega prefekta Bruna Cocceanija in župana Cesarja Paganinija. Pričakovati je bilo, da bo sodišče pozvalo za priče bivše italijanske esesovce iz Rižarne, za katere je dobilo celo naslove (nekaj jih je medtem „zaslišala“ revija „Gente“), vendar se je temu izognilo z utemeljitvijo, „da bi kot priče morali pod prisego govoriti o resničnosti okoliščin, v katerih so bili prisiljeni opravljati to službo, imajo pa pravico o tem govoriti svobodno, brez vsake prislege“. Napredno javnost je tudi razočarala sklepna beseda javnega tožilca, ki v svojem poldrugo uro trajajočem govoru ni niti z besedico omenil kolaboracionizma.

Odločen prestop sodne obravnave čez okvire, določene z obtožnico in namero predsednika sodišča, je prizadel skrajne desničarske in neofašistične kroge v Trstu. Ko so ugotovili, da se na široko in prepričljivo — z dokazi — govori o kolaboracionizmu in njegovi sokrivdi pri zločinih v Rižarni in zunaj nje, so se začeli (v

Jugoslovanski predsednik Tito:

Motijo se tisti, ki mislijo da bo Jugoslavija razpadla

Na prvi vožnji na novi železniški progi Beograd-Bar, ki je bila prejšnji teden izročena prometu, je imel predsednik Tito v več krajih govore, kjer je orisal vlogo Jugoslavije v svetovni politiki ter postavil na laž domneve in napovedi vseh tistih znotraj in zunaj države, ki "prerokujejo" da bo Jugoslavija po njegovi smrti razpadla.

"Jugoslavija, kakršna je danes, nekatere moti," je dejal predsednik Tito. "To je samoupravna Jugoslavija, v kateri imajo delavski razred in vsi delovni ljudje pravico upravljaliti s tovarnami in vsemi družbenimi zadevami. Prav tako pa jim ni všeč naša neuvrčenost." Spomnil je, da je bila Jugoslavija ena izmed glavnih pobudnikov politike neuvrčenosti. Ta politika si je pridobila velik ugled in vpliv v današnjem svetu — neuvrčene dežele so postale nov, močan činitelj, s katerimi je treba računati, saj

predstavljajo več kot dve milijardi ljudi. "Toda na svetu so ljudje, ki jih ovira tako pomemben dejavnik, kot so neuvrčene dežele, ki predstavljajo vest človeštva."

Predsednik Tito je dejal, da poskušajo nekateri predvsem zmanjšati tudi vlogo Jugoslavije. Toda Jugoslavija — kakor je naglasil — je s svojim bojem proti imperializmu, s svojim bojem proti največjemu sovražniku človeštva — fašizmu, dala med vojno tako velik prispevek kot malokateri narod. Zato ima Jugoslavija tudi pravico povedati svoje o tem, kakšen naj bi bil svet v sedanjem času. "Vemo, kdo so sovražniki Jugoslavije," je dejal Tito, "vemo, kdo nam ne želi dobro in kdo želi naše medsebojne prepire. Toda videti je bilo treba, kako nas je ljudstvo tudi na tej polidokalo, kakšna je ta enotnost. Naš narod je odločen in ga globoko preveva misel, da lahko edinole v enotni in bratski Jugoslaviji nadalje dograjujemo našo socialistično družbo."

Ko je govoril o izgradnji Jugoslavije, je Tito pripomnil, da je redkokatera dežela v sorazmerno kratkem obdobju dosegla tako velike rezultate kot prav Jugoslavija, ki je bila poleg tega skoraj povsem razrušena v vojni. Danes Jugoslavija ni več to, kar je bila; zdaj ima razvito gospodarstvo, veliko tovarn in vse tisto, kar potrebuje sodobna država. "Seveda pa nas doseženi uspehi ne smejo uspavati, marveč moramo še hitreje napredovati, še bolj krepiti naše vrste. Varovati moramo naše bratstvo in enotnost in nikomur ne dopustiti, da bi onemogočil uresničevanje naših zamisli pri izgradnji lepše in srečnejše prihodnosti naših narodov."

V tej zvezi je Tito spomnil, da so tudi med vojno morali dokazovati, kdo se bojuje proti okupatorju, kdo preleva kri v tem boju. Težko je bilo prodreti v svet z resnico o boju in hudem trpljenju. "Pa tudi po vojni smo morali venomer dokazovati, da so naši narodi enotni in da je laž tisto, kar se govori — da bo Jugoslavija propadla, če ta ali oni odide, jaz ali kdo drug. Jugoslavija je danes tako povezana in enotna — ne glede na to, da živi v njej več narodnosti in da so kraji, ki še niso dovolj napredovali — da se molijo tisti, ki mislijo, da bo Jugoslavija za menoj ali kom drugim razpadla. Na poti od Beograda — tudi ponoči in v dežju — nas je povsod sprejela velikanska množica ljudi. Mar bi nezadovoljen človek čakal po cele ure, moker, da bi nas videl in se srečal z nami? Ne, ne bi! To dokazuje enotnost naših narodov in njihovo vero v nas, v našo politiko in našo odločenost, da bomo sločili vse, kar moremo."

V Avstriji več nočitev

Iz podatkov statističnega centralnega urada se je število prijavljenih turistov v Avstriji od 15.143.274 v letu 1974 zvišalo za 5,4 % na 15 milijonov 957.508 v minulem letu (1975). Od tega je bilo 4.417.957 (1974: 4.257.037) ali 27,7 % (28,1 odst.) domačih gostov in 11.539.551 (10.886.237) oziroma 72,3 % (71,9 odst.) inozemcev. Število nočitev se je od 99.706.262 v letu 1974 zvišalo na 105.392.093 v minulem letu, kar odgovarja porastu števila nočin za 5,7 odstotka.

RADIO — TELEVIZIJA

SLÓVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 5. 6.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 6. 6.: 7.05 Duhovni nagovor — Praznična oddaja.

PONEDELJEK, 7. 6.: 7.05 Po vaši želji.

TOREK, 8. 6.: 9.30 Narodno-zabavna glasba — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 9. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Minute z... — Iz koroške literarne delavnice (Danko Messner).

ČETRTEK, 10. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Mlada pesem — Knjige za vas.

PETEK, 11. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kar po domače.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 5. 6.: 15.30 Hčerke ekselence — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Black Beauty — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Vihar v kozarcu vode — 22.05 Šport — 22.25 Dežela tisočev pustolovščin — 0.15 Poročila in šport.

NEDELJA, 6. 6.: 14.40 Katarina Velika — 16.20 Tiger je prost — 17.05 Zabi kraj — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub senjorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Anneliese Rothenberger predstavlja — 21.45 Šport — 22.00 Ledenomrzli angel — 23.35 Poročila.

PONEDELJEK, 7. 6.: 15.00 Med jastrebi — 16.30 Tiger je prost — 17.15 Imitacije — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Mednarodna folklor — 18.45 Sovjetska folklor — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Kraj dejanja — 21.45 Krstni oženj v Jeruzalemu — 22.15 Poročila in šport.

TOREK, 8. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Govoriti in govoriti pustili — 10.00 Kemične reakcije — 17.30 Za predšolske otroke — 18.00 Don Camillo in Peppone — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kdor trikrat laže — 20.50 Med potjo — 21.35 Poročila in šport.

SREDA, 9. 6.: 9.00 Rdeči avtobus — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 To je London — 10.30 Nikoli več v New York — 17.00 Zlati prstan — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Papermoon — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kul-

tura in šport — 20.00 Tiralica — 20.45 Panoroma — 21.30 Poročila in šport.

ČETRTEK, 10. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Marketing — 10.00 Obraz stoletij — 10.30 Darling — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Follyfootova farma — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Carmina Burana — 21.00 George Balanchine in New York City Ballet — 21.30 Portret — Umetnost stoletja Cobra — 22.15 Poročila in šport.

PETEK, 11. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Na obisku pri Ernst Krenku — 10.00 Rokoko — 10.30 Čas premisleka za ljubezen — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Kuharski umetniki med seboj — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Peter Voss, tat milijonov — 20.55 Kot peska ob morju — 21.55 Roparski pohodi Vikingov — 0.00 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 5. 6.: 17.00 Kot peska ob morju — 18.00 Brez nagobčnika — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Afriška umetna jezera — 19.50 Galerija — 20.15 Stavisky — 22.10 Teleobjektivi.

NEDELJA, 6. 6.: 16.30 Pogled za kulise — 18.00 Spotlight — 18.30 Amerika — 18.20 Pink-panter — 19.30 The Munsters — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Nikoli več New Yorka.

PONEDELJEK, 7. 6.: 18.00 Nenavadna ukroitev gangsterske neveste Sugar-Pus — 19.50 Galerija — 20.15 Don Juan v peklu — 21.15 Gustav Mahler — 7. simfonija v e-molu.

TOREK, 8. 6.: 17.25 To je London — 17.55 Kmetijstvo danes — 18.25 Angleščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Umetnost na Japonskem — 19.30 Discobon — otroški praznik — 20.00 Darling — 22.00 Čas v sliki in kultura.

SREDA, 9. 6.: 17.25 Obraz stoletja — 17.55 Marketing — 18.25 Francoščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Tiralica — 19.15 V varstvu divjine — 20.00 Čas premisleka za ljubezen — 21.20 Čas v sliki in kultura — 21.55 Quentin Durward (6).

ČETRTEK, 10. 6.: 17.25 Rokoko — 17.55 Na obisku pri Ernst Krenku — 18.25 Ruščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Cesta pličjih poletov — 19.50 Može brez živcev — 20.00 Primi tigr hitro za rep — 21.35 Čas v sliki in kultura.

PETEK, 11. 6.: 17.25 Angleščina — 17.55 Govoriti in pustiti govoriti — 18.25 Nemščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 London — Nastanek mesta — 20.00 Novo v kulturi — 20.55 Montreux 1976 — 21.40 Čas v sliki in kultura — 22.15 Havaji pet ničel.

ROMANJE NA STARO GORO pri Vidmu

v soboto 19. junija 1976. Cena vožnje šil. 150.—

Prijave sprejema do 14. junija — Dušnopastirski urad, Viktringer Ring 26, 9020 Celovec tel.: 0 42 22 / 85 3 48

Slovensko prosvetno društvo "Edinost" v Pliberku vabi prijatelje šaha na

ŠAHOVSKI TURNIR

ki se bo pričel v četrtek 10. junija 1976 ob 20. uri pri Brezniku v Pliberku.

Prisrčno vabljeni tudi začetniki!

Slovensko prosvetno društvo "Drabosnjak" na Kostanjah vabi na

OBČNI ZBOR

ki bo v nedeljo 6. junija 1976 ob 18. uri v župnišču na Kostanjah.

Po občnem zboru bo KKZ predvajala film "Nasilje in vest".

Prisrčno vabljeni!

RAZSTAVA SLIK

Znani slovenski koroški slikar Ernest Arbetstein razstavlja v hotelu "Korotan" v Sekiri od 1. do vključno 16. junija. Arbetstein je že razstavljal na mnogih razstavah doma in v inozemstvu. Pridite in ogledite si to zanimivo razstavo slik.

POTOVANJE V MOSKVO IN LENINGRAD

od sobote 17. julija do sobote 24. julija. Cena: šil. 5700.—

Prijave sprejema do 28. junija — Kat. dom prosvete Sodalitas, 9121 Tinje.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gosmetergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

ŠPORTNI

ŠPORTNI

● SLOVENSKEMU ATLETSKEMU KLUBU MANJKA LE ŠE 1 TOČKA

Nogometno prvenstvo 2. koroškega E razreda se je preteklo nedeljo nadaljevalo z 22. kolom. Slovenski atletski klub je z zmago 5:2 v št. Janžu stopil spet korak bliže k osvojitvi prvenstvene lovorike. Igralci okoli trenerja Benota Krauta potrebujejo za dokončen podvig Slovenskega atletskega kluba le še skromno točko, da si nato lahko lastijo naziv mojstra. Na sporedu sta še prvenstveni tekmi proti ekipi iz Sel in Pokrčam, obe na domačem igrišču v Celovcu. Preglavic si SAK verjetno glede omenjene točke ne bo delal, saj bi moral z ekipo iz Pokrč zlahka opraviti, Selani pa tudi ne pomenijo nepremagljivo zapreko. Poleg tega pa ima SAK napram najhujšemu tekmeču iz Poreča naskok 4 točk, če upoštevamo tudi to, da bodo Porečani igro, ki jo imajo manj, zmagali.

Slabše kot v jesenskem delu nogometnega prvenstva pa se godi drugemu slovenskemu zatopniku v 2. E razredu enajsterici iz Sel. Po remiju s Škofjim dvorom je v nedeljo sledil visok poraz 2:6 v Poreču. V prvem polčasu je še vse kazalo, da bodo Selani dosegli časten rezultat, pa na majhnem igrišču vratar Jazbinšek ni bil najbolje razpoložen. Za častna zadetka Selanov sta poskrbeli Nanti Dovjak in Florjan Dovjak.

Rezultati: Škofji dvor — Galicija 6:0, Gospa sveta — Hörtendorf 1:0, Kriva Vrba — Teholca 3:0, HSV Celovec — Šmarjeta v Rožu 1:1.

Lestvica 2. E razreda

1. Slovenski atletski klub	22	17	3	2	59:18	37
2. Poreče	21	13	5	3	58:28	31
3. Škofji dvor	21	13	4	4	40:18	30
4. Hörtendorf	22	12	6	4	43:22	30
5. Gospa sveta	23	10	8	5	47:24	28
6. Sele	22	11	3	8	47:35	28
7. Šmarjeta	21	7	6	8	34:35	20
8. Kriva Vrba	23	8	4	11	34:41	20
9. Št. Janž	22	5	7	10	23:36	17
10. HSV Celovec	24	4	8	12	25:52	16
11. Pokrče	21	3	6	12	16:36	12
12. Galicija	22	4	4	14	24:70	12
13. Teholca	20	1	4	15	9:44	6

● POLANŠEK V KOROŠKI REPREZENTANCI

Mladinci Slovenskega atletskega kluba so letošnje nogometno prvenstvo zaključili z visoko zmago 7:0 (5:0) proti sovrstniki iz Škofjega dvora. Potem ko so si z zmago nad ekipo iz Blatograda že predčasno zagurali prvo mesto v končnem obračunu, so tokrat brez Polanška odpravili z zadnjim nasprotnikom. Za gole so poskrbeli Tscherteu 2, Kupper 2, Velik, Sadjak in Smrečnik.

Nadarjeni Justin Polanšek je tokrat manjkal, ker je igral v mladinski reprezentanci Koroške s sovrstniki iz Tirolskega in tam štel med najboljše igralce. Koroška reprezentanca je na Tirolskem slavila zmago 4:0, Polanšek pa je pripravil dva gola.

● TURNIR PRIJATELJSTVA V KOPRU

Temeljna nogometna zveza v Kopru bo v soboto in nedeljo, 5. in 6. junija 1976, organizirala nogometni "Turnir prijateljstva". Poleg reprezentance obale, reprezentance Sežane in reprezentance zamejskih Slovencev v Italiji, se bo nogometnega turnirja udeležila tudi reprezentanca Slovencev na Koroškem. V soboto bosta kvalifikacijski tekmi ob 16. oziroma ob 18. uri, tekmi za 3. oziroma 1. mesto pa bosta na sporedu v nedeljo ob 9. oziroma ob 11. uri.

● XXXV. BALKANSKE IGRE V CELJU

V času od 18. do 20. junija bo Celje — kot prvo slovensko mesto — gostitelj najboljših atletov balkanskih držav. Balkanske atletske igre, ki bodo na sporedu letos že petintridesetič, štejejo med najstarejše regionalno atletsko tekmovanje na svetu, ki so nastale zgolj zaradi tega, ker se po prvi svetovni vojni atleti balkanskih držav še niso mogli meriti z ostalimi atleti v Evropi. Razvile pa so se do vrhunske športne manifestacije, na katerih ne primanjkuje rekordov. Prvi uradni svetovni rekord je izmed balkanskih atletov dala Romunka Jolanda Balas, ko je leta 1956 preskočila višino 174 cm. Edini moški svetovni rekord pa je dal skakalec s palico v višino Christos Papanikolau iz Grčije.

Poleg atletskih tekmovanj bo med Balkanskimi igrami več spremenih prireditev. Najzanimivejši sta kongres atletskih zvez sodelujočih držav in zdravniški simpozij.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 5. 6.: 16.20 Veliki raziskovalci — 17.10 Obzorik — 17.25 Nogomet — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanepolitični komentar — 20.00 Mož, ki se je manjšal — 21.30 Dnevnik — 21.50 Slovenska popevka 76 — 23.00 625.

NEDELJA, 6. 6.: 8.45 Poročila — 8.50 Republiška revija mladinskih pevskih zborov v Zagorju — 9.20 625 — 10.00 Bitka za ranjence — 10.45 Otroška matineja — 11.25 Mozaik — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — Nedeljsko popoldne — 17.30 Svojega telesa gospodar — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Salaš v malem ritu — 21.00 Slovenski impresionisti: Matija Jama — 21.55 Športni pregled — 22.10 Šport.

PONEDELJEK, 7. 6.: 17.05 Zgodbe o poluhcu — 17.25 Zasebna življenja — 17.50 Obzorik — 18.05 Smučanje na vodi — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Suha leta — 20.35 Oddaja o slepčih — 21.45 Kulturne diagonale — 22.15 Dnevnik.

TOREK, 8. 6.: 16.25 Kmetijska oddaja — 17.10 Zapojte z nami — 17.25 Uganka silvercrskega gradu — 18.00 Obzorik — 18.15 Ne prezrite — 18.45 Narodna glasba — 19.30 Dnevnik — 20.00 Pogovor o... — 20.55 Mračna reka — 22.05 Dnevnik.

SREDA, 9. 6.: 17.10 Zgodbe o veržencih — 17.25 Pionirji fotografije — 17.55 Obzorik — 18.10 Po sledih napredka — 18.45 Od vsakega jutra raste dan — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Konje ubijajo, mar ne? — 22.00 Majhne skrivnosti velikih kuharskih mojstrov — 22.05 Miniature — 22.20 Dnevnik.

ČETRTEK, 10. 6.: 16.25 Nogomet — 18.20 Obzorik — 18.30 Cvetlične pravilice — 18.45 Neven — 19.30 Dnevnik — 20.00 Puccini — 21.15 Kam in kako na odhiti — 21.25 Četrtekovi razgledi — 21.55 Dnevnik — 22.10 Glasbeni magazin.

PETEK, 11. 6.: 17.10 Križem kračem — 17.20 Morda vas zanima — 17.55 Obzorik — 18.10 Slovenski rock — 18.45 Začetek odkrivanja, sončni sateliti — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.05 Koncert akademskega pevskega zbora "Tone Tomšič" — 21.10 Človek brez meja — 21.45 Dnevnik — 22.00 Helena, sodobna žena.